

Jak mądrze inwestować

URZĄD OCHRONY
KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW

ISBN 978-83-60632-18-5

URZĄD OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW

00-950 Warszawa, Plac Powstańców Warszawy 1

tel. 022 55 60 800

www.uokik.gov.pl

opracowanie: Katarzyna Marczyńska, Arbiter Bankowy

redakcja: Grażyna Rokicka, Stowarzyszenie Konsumentów Polskich

SPIS TREŚCI:

Wstęp	4
Część I. Słowniczek najważniejszych pojęć związanych z usługami finansowymi	5
Część II. Jak mądrze się zadłużać?	9
1. <i>Co to jest kredyt konsumencki?</i>	10
2. <i>Po czym poznać dobrego kredytodawcę?</i>	11
3. <i>Kredyt szyty na miarę, czyli...</i>	12
4. <i>Rodzaje kredytów</i>	13
5. <i>Jak wybrać najlepszą ofertę?</i>	15
6. <i>Uwaga na promocje!</i>	16
7. <i>Zdolny, niezdolny, czyli kilka słów o zdolności kredytowej</i>	17
8. <i>Klamka zapadła - podpisujemy umowę</i>	19
9. <i>Dodatkowy czas do namysłu – czyli 10 dni na odstąpienie od umowy</i>	21
10. <i>Talia kart, czyli kilka słów o kartach kredytowych</i>	23
11. <i>Poradnik kredytobiorcy, który ma przejściowe kłopoty ze spłatą zadłużenia</i>	26
12. <i>Pamiętaj, jesteś równoprawną stroną umowy!</i>	27
Część III. Jak mądrze inwestować?	30
1. <i>Zamiast wstępu - pomyślmy o przyszłości</i>	30
2. <i>Gdzie najlepiej zainwestować swoje aktywa?</i>	32
3. <i>Propozycja dla niecierpliwych - czyli rachunki bankowe</i>	32
4. <i>Jak oszczędzać na lokatach, aby dużo zyskać?</i>	34
5. <i>Oferta dla ostrożnych – kilka słów o obligacjach</i>	35
6. <i>Zostaję akcjonariuszem!</i>	37
7. <i>Jak zacząć inwestować?</i>	40
8. <i>Nie taki diabeł straszny, czyli fundusze inwestycyjne</i>	44
9. <i>Ochrona praw inwestorów - konsumentów</i>	49
Część IV. Najważniejsze polskie akty prawne	52

WSTĘP

Publikacja oddana do Państwa rąk to mały przewodnik po świecie finansów. Każdy z nas codziennie wydaje pieniądze, ale nie wszyscy zdają sobie sprawę z tego, że podjęcie nawet najdrobniejszej decyzji dotyczącej wydania bądź zaoszczędzenia jakiejś kwoty to już decyzja finansowa.

Mamy nadzieję, że poradnik pozwoli Państwu usystematyzować wiedzę i dowiedzieć się, jak wziąć kredyt w taki sposób, aby nadal spać spokojnie, oraz jak najkorzystniej przechować oszczędności.

Opracowanie składa się z czterech części.

Pierwsza to słowniczek, w którym w prosty sposób zdefiniowane zostały podstawowe pojęcia związane z usługami finansowymi.

Druga część pomoże Państwu odpowiedzialnie zadłużać się. Odpowiedzialnie, czyli tak, aby móc spłacić kredyt w terminie, bez wyrzeczeń, i nie wpaść w pułapkę kredytową.

Kolejna część poświęcona jest mądrym inwestowaniu, a więc podpowiada, gdzie bezpiecznie ulokować swoje pieniądze w taki sposób, aby przyniosły spodziewane zyski.

W ostatniej części wymienione zostały najważniejsze polskie ustawy, które regulują zasady działania uczestników obrotu finansowego oraz prawa konsumentów, czyli słabszej ekonomicznie strony umów.

CZĘŚĆ I.

SŁOWNICZEK NAJWAŻNIEJSZYCH POJĘĆ ZWIĄZANYCH Z USŁUGAMI FINANSOWYMI

Akcja – to papier wartościowy, będący dowodem udziału jego właściciela w kapitale spółki akcyjnej, świadczący o przysługujących mu uprawnieniach o charakterze majątkowym i niemajątkowym.

Akcjonariusz - właściciel akcji.

Arbiter Bankowy przy Związku Banków Polskich - to pozasądowy organ rozjemczy, utworzony w celu rozstrzygania sporów pomiędzy konsumentami - klientami banków a bankami w zakresie roszczeń pieniężnych, których wartość nie przekracza 8.000 zł, powstałych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez bank czynności bankowych lub innych czynności na rzecz konsumenta.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny - fundusz gwarantujący klientom zwrot, do pewnej kwoty, środków ulokowanych w banku w przypadku ogłoszenia jego upadłości; fundusz tworzony jest przez banki proporcjonalnie do wielkości posiadanych depozytów.

Dom maklerski - podmiot posiadający zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego między innymi na: oferowanie papierów wartościowych w obrocie pierwotnym, nabywanie i sprzedaż papierów wartościowych na własny lub cudzy rachunek, a także na zarządzanie portfelem papierów wartościowych i doradztwo inwestycyjne dla swoich klientów. Pracują w nim wyłącznie maklerzy, którzy zdali egzamin i uzyskali licencję wydawaną przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Fundusz inwestycyjny - to forma lokaty kapitału, wyodrębniona finansowo wspólna masa majątkowa uczestników funduszu, o zmiennej wartości i stałym przeznaczeniu gospodarczym, zarządzana przez towarzystwo funduszy inwestycyjnych. Jest osobą prawną, której wyłącznym przedmiotem działalności jest lokowanie środków pieniężnych, zebranych publicznie lub niepublicznie, w określone w ustawie papiery wartościowe i inne prawa majątkowe.

Giełda Papierów Wartościowych - to powołana przez Skarb Państwa spółka akcyjna, której zadaniem jest organizacja obrotu instrumentami finansowymi.

Giełda zapewnia koncentrację w jednym miejscu i czasie ofert kupujących i sprzedających w celu wyznaczenia kursu i realizacji transakcji.

Indywidualne konto emerytalne - to konto stworzone w celu gromadzenia oszczędności z myślą o emeryturze, prowadzone w formie odrębnego zapisu w rejestrze uczestników funduszu inwestycyjnego. Oszczędzający korzysta ze zwolnienia od podatku od zysków kapitałowych w przypadku utrzymania konta co najmniej do osiągnięcia wieku emerytalnego.

Karta płatnicza - karta wskazująca wydawcę i upoważnionego posiadacza, uprawniająca do wypłaty gotówki lub dokonywania zapłaty, a w przypadku karty wydanej przez bank lub instytucję ustawowo upoważnioną do udzielania kredytu - także do dokonywania wypłaty gotówki lub zapłaty z wykorzystaniem kredytu.

Konsument - osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Komisja Nadzoru Finansowego - to urząd państwowy powołany do sprawowania nadzoru nad rynkiem finansowym, zapewnienia prawidłowego funkcjonowania tego rynku, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości i zaufania do rynku finansowego.

Minimalna kwota do zapłaty dla kart kredytowych - kwota określona na wyciągu z rachunku karty kredytowej, którą posiadacz karty winien zapłacić do wskazanego dnia spłaty. Stanowi ona sumę opłat, prowizji, odsetek oraz kwoty przekroczenia przyznanego limitu kredytowego plus 5% wartości transakcji.

Obligacje - to papiery wartościowe wydawane (emitowane) przez Skarb Państwa bądź samorządy terytorialne i spółki. Wydawca obligacji (emitent) pożycza od nabywcy obligacji określoną sumę pieniędzy i zobowiązuje się ją zwrócić, czyli wykupić obligacje, w określonym czasie wraz z należnymi odsetkami.

Pracownicze programy emerytalne - forma zabezpieczenia emerytalnego prowadzona w postaci umowy o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego.

Rachunek a vista - rachunek oszczędnościowy, bez wymogu regularnych wpłat, z wypłatą środków na każde żądanie posiadacza, zazwyczaj nieco niżej oprocentowany niż rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy.

Rata kredytu - część kredytu i naliczonych w okresie odsetkowym odsetek podlegająca spłacie zgodnie z warunkami umowy kredytowej. Raty mogą być annuitetowe lub malejące.

Raty annuitetowe (równe) - występują, gdy wysokość raty kapitałowo-odsetkowej w całym okresie spłaty jest taka sama, przy czym w miarę spłaty kredytu udział części kapitałowej rośnie, a odsetkowej maleje.

Raty malejące - to takie, w których część kapitałowa raty jest stała w całym okresie spłaty, a część odsetkowa zmniejsza się z każdą następną wpłatą.

Stały Sąd Polubowny przy Komisji Nadzoru Finansowego - to organ, który rozpocznie działalność w 2008 roku i będzie rozstrzygał spory pomiędzy uczestnikami rynku finansowego, przede wszystkim pomiędzy zakładami ubezpieczeń, towarzystwami funduszy inwestycyjnych, otwartymi funduszami emerytalnymi, domami maklerskimi, a szeroko rozumianymi odbiorcami usług świadczonych przez te podmioty, np. konsumentami.

Umowa o kartę płatniczą - przez umowę o kartę płatniczą wydawca karty płatniczej zobowiązuje się wobec posiadacza karty płatniczej do rozliczania operacji dokonanych przy użyciu tej karty, a posiadacz zobowiązuje się do zapłaty kwot operacji wraz z należnymi wydawcy kwotami opłat i prowizji lub do spłaty swoich zobowiązań na rachunek wskazany przez wydawcę. Umowę zawiera się na czas oznaczony.

Umowa o kredyt - to umowa, w której bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Umowa o kredyt konsumencki - umowa, w której kredytodawca udziela albo obiecuje udostępnić kredytobiorcy środki w kwocie nieprzekraczającej 80.000 zł lub równowartość tej kwoty w walucie obcej, w jakiegokolwiek postaci, głównie w formie pożyczki, kredytu bankowego, sprzedaży na raty i kredytu w karcie kredytowej.

Umowa rachunku bankowego - to umowa, w której bank zobowiązuje się względem posiadacza rachunku (oszczędnościowo-rozliczeniowego tzw. ROR bądź terminowych lokat oszczędnościowych) do przechowywania środków pieniężnych przez oznaczony czas oraz przeprowadzania rozliczeń na zlecenie posiadacza rachunku.

Umowa pożyczki - to umowa, w której dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych co do gatunku, np. jabłek, a biorący pożyczkę zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej

samej jakości. Umowa pożyczki, której wartość przewyższa pięćset złotych, powinna być stwierdzona pismem.

Zdolność kredytowa - to zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie.

CZĘŚĆ II. JAK MĄDRZE SIĘ ZADŁUŻAĆ?

Chcesz zabezpieczyć los swojej rodziny, ale nie masz wystarczających środków? Nie szkodzi. Pomyśl, czy nie możesz swoich planów, również emerytalnych, sfinansować z kredytu. Oczywiście pożyczając pieniądze, będziesz musiał oddać je wraz z wynagrodzeniem kredytodawcy, czyli odsetkami i opłatami. Ale zyski z zainwestowanych środków z reguły znacznie przewyższają koszty zaciągnięcia i spłaty kredytu. Z kredytu możesz również sfinansować inne duże i mniejsze wydatki: zestaw kina domowego, niezapomniane wakacje, samochód, a nawet mieszkanie.

Reklamy tanich kredytów kuszą, a znane twarze zapewniają z ekranu, że tylko płacąc kartą kredytową możesz być naprawdę szczęśliwy. Rozważasz więc, jak szybko zdobyć potrzebne pieniądze i od kogo je pożyczyć na najkorzystniejszych warunkach. Musisz jednak ocenić, czy będziesz w stanie zwrócić środki tak, aby spłata nie nadwyrężyła nadmiernie domowego budżetu i aby upragniony cel nie okazał się początkiem drogi przez mękę. Twoja decyzja powinna być dobrze przemyślana!

Ta część poradnika pomoże Ci zastanowić się nad wyborem najlepszej oferty, określić, czy Twój budżet domowy rzeczywiście pozwala na zadłużenie się, i podpowie, co zrobić, gdyby pojawiły się nieprzewidziane kłopoty ze spłatą zadłużenia. Dowiesz się również, od kogo najlepiej pożyczyć pieniądze i na co zwrócić szczególną uwagę przy podpisywaniu umowy.

1. Co to jest kredyt konsumencki?

Umowa o kredyt konsumencki to umowa, w której kredytodawca udziela albo obiecuje udostępnić kredytobiorcy środki w kwocie nieprzekraczającej 80.000 zł w jakiegokolwiek postaci, głównie w formie pożyczki, kredytu bankowego, sprzedaży na raty i kredytu w karcie kredytowej.

Ponieważ konsument - kredytobiorca jest podmiotem słabszym ekonomicznie od przedsiębiorcy - kredytodawcy, umowa objęta jest szczególną ochroną prawną¹. Na przykład ma on ustawowo zagwarantowane prawo do odstąpienia od umowy w terminie 10 bądź 14 dni i to bez podania przyczyn, prawo do bezprowizyjnej, przedterminowej spłaty zadłużenia, a kredytodawca może wypowiedzieć umowę tylko w przypadkach wskazanych w ustawie (więcej o tych uprawnieniach przeczytasz w rozdziale 9).

Kredytodawca musi bardzo szczegółowo poinformować konsumenta przed zawarciem umowy o warunkach udzielanego kredytu i doręczyć mu wszystkie załączniki do umowy – regulaminy, ogólne warunki umów, taryfy prowizji i opłat. Sama umowa musi zawierać wszystkie wymienione w ustawie elementy, w tym np. informację o całkowitym koszcie kredytu, czyli o wszystkich kosztach wraz z odsetkami oraz innymi opłatami i prowizjami, które będziesz zobowiązany zapłacić za kredyt.

Kredyt udzielony kredytobiorcy w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą albo związany z wykonywaniem jego zawodu nie jest kredytem konsumenckim.

Czy panu Janowi przysługuje szczególna ochrona prawna?

Pan Jan, ceniony nauczyciel historii, prowadzący szkołę korepetycji „Kujon”, postanowił kupić komputer do multimedialnych prezentacji podczas lekcji. W sklepie komputerowym okazało się, że sprzedawca podpisał z bankiem umowę, na mocy której wszyscy jego klienci mogli skorzystać z promocyjnych warunków kredytowych. Pan Jan ucieszył się z oferty i ponieważ nie posiadał innego zadłużenia, wypisał wniosek kredytowy, zawarł umowę sprzedaży i dumny wrócił do domu z komputerem. Wieczorem spokojnie przeczytał ponownie treść umowy. Nie był jednak zadowolony. Wyszukał w Internecie adres powiatowego rzecznika konsumentów i następnego dnia udał się do jego biura z prośbą

¹ Ochronę taką gwarantuje ustawa z dnia 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081) oraz ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 ze zmianami).

o pomoc, gdyż chciał odstąpić od umowy. Niestety, okazało się, że umowę kredytu pan Jan zawarł nie jako konsument, bowiem umowa była bezpośrednio związana z prowadzoną przez niego działalnością zawodową. Nie przysługiwało mu zatem prawo do odstąpienia od umowy w terminie 10 dni.

2. Po czym poznać dobrego kredytodawcę?

Stronami umowy są kredytobiorca i kredytodawca, którym może być każdy przedsiębiorca mający udzielanie kredytów konsumenckich w zakresie swojej działalności gospodarczej. Najczęściej kredytodawcami są banki i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK), ale na rynku funkcjonują również inne instytucje finansowe (parabanki).

Przed podjęciem decyzji o zawarciu umowy warto sprawdzić wiarygodność przyszłego kredytodawcy, szczególnie wówczas, gdy jest on mało znany na rynku. Warto również sprawdzić, czy przedsiębiorca posługuje się kodeksem dobrych praktyk, w którym zagwarantował konsumentom dodatkowe uprawnienia i rzetelne traktowanie.

Zasady działania banków, będących instytucjami zaufania publicznego, i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, są regulowane szczególnymi przepisami², które określają sposób działania tych instytucji, w tym zasady udzielania kredytów.

Informacje o innych kredytodawcach, często oferujących pożyczki np. w formie anonsów umieszczanych w prasie i na słupach ogłoszeniowych („Szybki kredyt bez żadnych formalności i zabezpieczeń”, „Kredyt na niezwykle korzystnych warunkach”), możesz oczywiście uzyskać od znajomych, przyjaciół, ale bardziej wiarygodne dane znajdziesz w:

- Krajowym Rejestrze Sądowym - jeśli kredytodawca działa w formie spółki, najczęściej akcyjnej i z ograniczoną odpowiedzialnością; wyszukiwarka elektroniczna dostępna jest na stronie **www.ms.gov.pl**;
- Ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej w gminie, w której znajduje się siedziba kredytodawcy - jeśli prowadzi on jednoosobową działalność gospodarczą bądź jeśli funkcjonuje w ramach spółki cywilnej.

Nie podpisuj umowy, jeśli przed jej zawarciem masz jakiegokolwiek wątpliwości, czy stosowane przez kredytodawcę praktyki są uczciwe. Podejrzane może być np.:

² Są to ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe i ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

- ***zatajanie lub nieprzekazywanie w sposób jasny, jednoznaczny lub we właściwym czasie istotnych informacji dotyczących kredytu;***
- ***twierdzenie kredytodawcy, że zobowiązał się do przestrzegania kodeksu dobrych praktyk, jeżeli jest to niezgodne z prawdą;***
- ***posługiwanie się certyfikatem, znakiem jakości - bez posiadania uprawnień.***

Pamiętaj o tym, że kredytodawca, który żąda wpłaty jakiegokolwiek, nawet symbolicznej kwoty przed zawarciem umowy bądź uzależnia wypłatę środków od uiszczenia przez Ciebie opłaty, oraz taki, który unika podania pełnych danych o sobie (nazwy, adresu, numeru rejestru), jest niewiarygodny i działa niezgodnie z prawem!

W razie wątpliwości skontaktuj się z miejskim bądź powiatowym rzecznikiem konsumentów. W kraju działa ich prawie 400 i doskonale znają przedsiębiorców działających na ich terenie, mogą też ostrzec Cię przed nieuczciwą firmą.

3. Kredyt szyty na miarę, czyli...

- **wyberz sam!**

Oferta kredytowa jest tak bogata i różnorodna, że bez przeszkód można dopasować kredyt do własnych potrzeb – zarówno w zakresie wysokości, sposobu spłaty, jak i rodzaju zabezpieczenia. Dokonując wyboru, trzeba jednak pamiętać o własnych ograniczeniach. Na przykład konsumenci mało zdyscyplinowani mogą mieć problemy w korzystaniu z karty kredytowej, gdyż taka forma kredytowania wymaga regularnego, comiesięcznego spłacania zadłużenia w 100%. Konsument spłacający tylko minimalne kwoty bardzo szybko wyczerpie przyznany limit i nie będzie mógł korzystać z przyznanych środków.

- **a może pośrednik pomoże w wyborze?**

Można także zadać sobie pytanie, czy w poszukiwaniach dobrego kredytu, zwłaszcza hipotecznego, nie warto skorzystać z usług pośrednika finansowego? Bogactwo oferty kredytów oraz trudne do wychwycenia dla przeciętnego konsumenta niuanse w umowach sprawiają, że coraz trudniej „dobrać” nam kredyt idealnie dopasowany nie tylko do naszych potrzeb, ale i do możliwości spłaty.

Dość powszechne przekonanie, że pośrednictwo kosztuje, nie zawsze jest zgodne z rzeczywistością. Bankowi pośrednicy finansowi otrzymują marżę z banku i aby pozyskać kredytobiorców, skłonni są z nimi tą marżę się podzielić.

W efekcie kredyty załatwiane za pośrednictwem mogą być nawet tańsze od uzyskanych bezpośrednio w banku. Na dodatek doradca kredytowy z firmy pośredniczącej, znając dokładnie produkty oferowane przez banki i potrzeby potencjalnego kredytobiorcy, łatwo wskaże kredyt w takim wariantcie, który będzie najkorzystniejszy, czyli będzie najlepiej odpowiadał potrzebom konkretnego konsumenta.

W przypadku innych pośredników sprawdź, czy ich usługi są odpłatne i czy opłata jest Ci zwracana, gdy odstąpisz od umowy kredytu, i dopiero wówczas podejmij decyzję o skorzystaniu z porady.

4. Rodzaje kredytów

Poznaj najpopularniejsze rodzaje kredytów. Zdobyta wiedza pomoże Ci zdecydować, który rodzaj kredytu będzie najbardziej przystawał do Twoich oczekiwań i możliwości.

Z uwagi na czas trwania umowy kredyty możemy podzielić na:

- krótkoterminowe, czyli spłacane w okresie do 1 roku,
- średnioterminowe, czyli spłacane w okresie do 3 lat,
- długoterminowe, czyli spłacane przez okres ponad 3 lat.

Różne może też być przeznaczenie kredytów:

- **kredyt w rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowym** – pozwoli Ci na sfinansowanie wydatków przekraczających kwotę, która w danej chwili znajduje się na Twoim koncie. Jego uzyskanie z reguły nie wymaga dopełnienia żadnych formalności, poza złożeniem wniosku i podpisaniem umowy.

Występuje w dwóch formach:

- jako kredyt odnawialny, gdy każda spłata całości lub części kredytu powoduje, iż odnawia się on do pierwotnej wysokości i może być wielokrotnie wykorzystywany aż do wygaśnięcia umowy, oraz
- jako kredyt nieodnawialny, gdy każda wypłata dokonana w ciężar rachunku kredytowego powoduje zmniejszenie limitu o wypłaconą kwotę.

Korzystanie z tego kredytu odbywa się przez wypłaty z rachunku ROR, a po upływie okresu kredytowania limit może ulec automatycznemu wznowieniu, bez konieczności kolejnego składania wniosku. Zaletą

kredytu jest możliwość bieżącego kontrolowania zadłużenia, bowiem na comiesięcznych wyciągach z rachunku bank poda Ci kwotę już wykorzystanego limitu. Pamiętaj jednak, że jeśli w okresie umowy będziesz zadłużał się ponad przyznany limit albo wpływy na Twój rachunek będą nieregularne, bank nie przedłuży umowy na kolejny okres, a całe zadłużenie będziesz musiał spłacić po upływie 30 dni od dnia zakończenia umowy.

- **kredyt gotówkowy** – najpopularniejszy, pozwoli na pokrycie Twoich bieżących bądź większych wydatków, np. wymarzonych wakacji. Warunkiem jego otrzymania jest wskazanie kredytodawcy przeznaczenia otrzymanej kwoty, choć czasem wystarczające jest określenie, że kredyt będzie przeznaczony „na cele konsumpcyjne”. Środki dostaniesz do ręki, na rachunek bankowy albo w formie czeku bankowego. Pamiętaj jednak, że bank może sprawdzić, czy wykorzystales środki zgodnie z zadeklarowanym przeznaczeniem, a jeśli nie – może wypowiedzieć umowę.
- **pożyczka** - to odpłatne lub nieodpłatne przekazanie do dyspozycji pożyczkobiorcy określonej kwoty pieniędzy bez konieczności określenia celu jej wydania. W przeciwieństwie do kredytu, od kwoty pożyczki nie zawsze naliczane są odsetki umowne.
- **kredyt ratalny** – pozwala sfinansować Twoje zakupy, najczęściej sprzętu AGD i materiałów budowlanych. Wybór towaru i podpisanie umowy kredytowej następuje w jednym miejscu (np. w sklepie), a kredytodawca przekazuje kwotę równą cenie towaru na rachunek sprzedawcy. Ty zaś odbierasz towar i zwracasz kredytodawcy w ratach cenę towaru powiększoną o kwotę odsetek, opłat i prowizji.

Nie chcąc korzystać z kredytu, możesz zawrzeć bezpośrednio ze sprzedawcą umowę sprzedaży na raty i wówczas płacisz mu cenę za towar w określonych ratach, a towar otrzymujesz przed całkowitym zapłaceniem ceny.

- **kredyt samochodowy** – przeznaczony na nabycie wymarzonego auta. Kwota kredytu jest większa niż w przypadku kredytów ratalnych i gotówkowych, gdyż koszt kredytu wzrasta o koszty ustanowienia zabezpieczeń, np. zastawu rejestrowego, ubezpieczenia. Przed podjęciem decyzji warto przyjrzeć się ofercie banku współpracującego z wytwórcą danej marki pojazdu, gdyż z reguły oferuje on korzystniejsze warunki kredytowania, bądź jego oferta połączona jest z dodatkowymi bonusami ze strony sprzedawcy, np. pokryciem kosztów ubezpieczenia samochodu czy wyposażeniem pojazdu w dodatkowe wyposażenie.

- **kredyt bądź pożyczka hipoteczna** – możesz je uzyskać na zakup mieszkania, budowę lub remont domu, a także na spłatę innych kredytów. Z uwagi na wysokość pożyczanych środków, spłacany jest w ciągu kilkudziesięciu lat, a zabezpieczeniem spłaty jest obciążenie hipoteki kredytowanej nieruchomości.

W praktyce banki udzielają kredytów hipotecznych na finansowanie lub refinansowanie nieruchomości, natomiast środki z pożyczki hipotecznej mogą być wykorzystane na dowolny cel. W konsekwencji takie pożyczki są nieco wyżej oprocentowane niż kredyty, a okres, na który są udzielane, jest krótszy: maksymalnie do 10-15 lat.

Korzyściami z kredytu są więc: możliwość dłuższego okresu spłaty - nawet do 50 lat - i niższe oprocentowanie, zaś korzyść z pożyczki to pełna swoboda w wydatkowaniu pożyczonych pieniędzy.

- **kredyt konsolidacyjny** – doskonały, gdy zamiast kilku rat kredytów w różnych bankach, płatnych w różnych terminach, chcesz spłacać jeden – często niżej oprocentowany. Kredytodawca udziela jednego kredytu na całą kwotę zadłużenia i spłaca wszystkie Twoje kredyty, a czasem wypłaca Ci dodatkową kwotę na dowolny cel.
- **karta kredytowa** – będzie Ci szczególnie przydatna w podróży i w razie nagłej potrzeby, gdy nie masz przy sobie wystarczającej ilości gotówki. Możesz nią płacić w sklepach, restauracjach, a także przez Internet. Zadłużenie spłacisz na podstawie wyciągów przesyłanych pod koniec miesięcznego okresu rozliczeniowego, przy czym we wskazanym terminie musisz spłacić kwotę nie mniejszą niż określona w umowie część zadłużenia.

5. Jak wybrać najlepszą ofertę?

Żeby uniknąć nieprzemysłanej decyzji o zaciągnięciu kredytu, powinieneś:

- Realnie ocenić swoje potrzeby i zastanowić się, jaka kwota kredytu jest Ci niezbędna. Pamiętaj, aby nie brać kredytu „na zapas”, bo niepotrzebnie zapłacisz opłatę od większej, niewykorzystanej kwoty. Zorientuj się natomiast, czy dany kredytodawca oferuje możliwość podwyższenia pierwotnej kwoty.
- Pamiętać o tym, że w niektórych sytuacjach, np. na wyprzedażach, pokazach czy podczas szaleństwa przedsięwziętych zakupów, łatwo przecenić własne możliwości spłaty zadłużenia.

- Sprawdzić zwykłą cenę towarów, aby nie żałować potem, że towar bez kredytu był oferowany po korzystniejszej cenie niż kupiony przez Ciebie na kredyt.
- Wyszukać najlepszą ofertę, czyli zebrać i porównać oferty kilku kredytodawców.
- Porównać całkowity koszt oferowanych kredytów, czyli sumę wszystkich kosztów wraz z odsetkami i innymi opłatami i prowizjami, które zapłacisz za korzystanie z cudzych pieniędzy.
- Zażądać wydania regulaminów, ogólnych warunków umów, tabeli opłat i dokładnie je przeanalizować.
- Sprawdzić, czy istnieje możliwość wynegocjowania np. niższej marży, sposobu zabezpieczenia kredytu, daty płatności rat, karencji (czyli okresu zawieszenia na jakiś czas spłaty kapitału kredytu).
- Sprawdzić, jakie dokumenty będą potrzebne do zbadania zdolności kredytowej i zawarcia umowy.
- Ustalić, jaki jest czas rozpatrywania wniosku kredytowego.

Pamiętaj, że informacje podawane przez przyszłego kredytodawcę muszą być: jasne, rzetelne i wystarczające do prawidłowego wyboru oferty. Jeśli przedsiębiorca uchyla się od obowiązku wydania Ci regulaminu czy ogólnych warunków umów albo od udzielenia rzeczowych informacji – zrezygnuj z jego oferty! W razie jakichkolwiek wątpliwości powinieneś wypytać konsultantów o szczegóły przyszłej umowy, a także sprawdzić, jaka jest opinia innych konsumentów o jakości porównywanych produktów.

6. Uwaga na promocje!

Może się zdarzyć, że skuszony hasłem PROMOCJA chcesz podpisać umowę nawet bez czytania. Nic bardziej mylnego! Koniecznie przeczytaj umowę i sprawdź, czy przedstawione warunki promocji są zgodne z tymi, o których usłyszałeś. W razie sprzeczności – nie podpisuj umowy!

Nie pozwól, aby kredytodawca przyspieszał Twoją decyzję, sugerując Ci, że tylko niezwłoczne podpisanie umowy gwarantuje Ci zysk albo że za chwilę upłynie termin promocji. Nie daj się także zwieść twierdzeniom, że nie możesz opuścić pomieszczeń przedsiębiorcy bez zawarcia umowy, ani zapewnieniom, że niepodpisanie umowy spowoduje utratę pracy przez konsultanta.

Dokładnie zweryfikuj wpływ promocyjnej oferty na pozostałe postanowienia umowne i sprawdź, czy rzeczywiście odniesiesz korzyść finansową. Jeśli wystąpienie skutków promocji uzależnione jest również od Twojego działania, np. od spłaty całego kapitału do połowy okresu kredytowania, zastanów się, czy zdołasz wypełnić dodatkowe warunki.

Pani Jola korzysta z okazji!

Pani Jola uwielbia wyprzedaże! Szczególnie te, na których okraszone ciepłym uśmiechem konsultantki zapewniają ją o niebywałej wprost okazji. A jeśli nie ma pieniędzy – tym lepiej, specjalnie dla niej zaprzyjaźniony bank przygotował przecież kartę kredytową! Czyta i oczom nie wierzy: kredyt jest wolny od odsetek przez 54 dni, więc wygląda tak zachęcająco, że po co czytać umowę dalej. Trzeba brać, żeby inna klientka nie wykorzystała chwili wahania i nie skorzystała z okazji. STOP! Nie wolno tak postępować! Pani Jola musi dokładnie przeczytać całą umowę, bo zamiast odsetek naliczone mogą być wysokie opłaty bądź jeszcze wyższe odsetki po upływie okresu bezodsetkowego, co spowoduje, że okazja stanie się na długie miesiące „kulą u jej nogi”.

Jeśli sformułowanie warunków promocji nie jest jednoznaczne, dopytaj o interpretację zapisów umownych i pamiętaj, że możesz ponownie przemyśleć ofertę w domowym zaciszu.

7. Zdolny, niezdolny, czyli kilka słów o zdolności kredytowej

Zdolność kredytowa to zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie.

Jeśli już wiesz, jaką kwotę pieniędzy chcesz pożyczyć, „z ręką na sercu” oceń swoją zdolność kredytową. W tym celu:

- Zweryfikuj swoje możliwości płatnicze, zwłaszcza gdy kwota kredytu jest wysoka, a okres spłaty długi. Pamiętaj, że Ty sam najlepiej ocenisz swoją zdolność kredytową, ale tylko pod warunkiem, że nie „zapomnisz” o części comiesięcznych wydatków przeznaczonych np. na benzynę czy na zajęcia dodatkowe Twoich pociech.
- Ustal, na jakie wyrzeczenia możesz sobie pozwolić spłacając zadłużenie i jaka wysokość raty zacznie Ci spędzać sen z powiek.
- Przemyśl, czy poręczyć kredyt osobie, do której nie masz zaufania, bo jeśli ona zaprzestanie spłaty, Ty będziesz musiał spłacić kredyt wraz z odsetkami i dodatkowymi kosztami, np. egzekucyjnymi.

- Nie spiesz się! Szybko podjęte decyzje mogą okazać się kosztowne...

Złożyłeś wniosek, więc nadszedł czas na sprawdzenie Twoich możliwości finansowych i wiarygodności kredytowej przez kredytodawcę. Wiedz, że banki i SKOK-i zawsze uzależniają przyznanie kredytu od zdolności kredytowej kredytobiorcy. Osoba ubiegająca się o kredyt jest więc zobowiązana przedłożyć na ich żądanie dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności. Wykaz wymaganych dokumentów określa kredytodawca, a Ty zadbaj, aby był on wyczerpująco określony na piśmie.

Obecnie, gdy banki i SKOK-i korzystają z danych umieszczonych w Biurze Informacji Kredytowej S.A. (BIK S.A.), które zostało powołane dla potrzeb minimalizowania ryzyka kredytowego, kredytodawcy zwalniają konsumentów z obowiązku uzyskiwania z wielu instytucji pisemnych zaświadczeń o stanie ich zobowiązań, a tym samym oszczędzają czas klienta, nie narażają go na dodatkowe koszty oraz przyspieszają procedurę udzielenia kredytu.

Jeśli należycie spłacałeś poprzednie zadłużenia i Twoja historia kredytowa jest pozytywna, warto zadbać, aby Twoje dane znajdowały się w BIK S.A., co ułatwi Ci uzyskanie kredytu w przyszłości, bowiem będziesz wiarygodny dla partnera.

Decyzję o przyznaniu bądź odmowie udzielenia kredytu podejmuje suwerennie kredytodawca, w oparciu o własne kryteria, i decyzja ta nie podlega weryfikacji przez postronne podmioty, np. przez sądy czy arbitraż.

Kredytodawca jest zobowiązany do zapewnienia sobie jak największego prawdopodobieństwa spłaty zadłużenia przez dłużnika, zatem może wymagać zabezpieczenia spłaty kredytu szczególnie wówczas, gdy zdolność kredytowa nie jest zadowalająca. Najpopularniejszymi zabezpieczeniami są: poręczenie, poręczenie wekslowe, ubezpieczenie, zastaw rejestrowy, blokada środków na rachunku bankowym, przewłaszczenie na zabezpieczenie, hipoteka.

Sposób zabezpieczenia możesz negocjować, a niektóre z nich, np. ubezpieczenia, mają charakter dobrowolny, a więc zależny tylko od Twojej decyzji.

W ramach ubezpieczeń bankowych funkcjonuje zabezpieczenie na wypadek śmierci kredytobiorcy. Polisy takie mają charakter polis grupowych, gdzie bank jest ubezpieczającym, a ubezpieczonym jest kredytobiorca. Zazwyczaj też to ubezpieczony sam opłaca składki ubezpieczenia, choć nie ma przeszkód, by to zobowiązanie wziął na siebie bank. Gdy kredytobiorca jest objęty takim ubezpieczeniem, w przypadku jego śmierci ani małżonek, ani inni spadkobiercy nie mają obowiązku spłaty ewentualnego zadłużenia. Reguluje je towarzystwo

ubezpieczeniowe. W praktyce tego rodzaju umowy ubezpieczenia najczęściej związane są z kartami kredytowymi.

8. Klamka zapadła, czyli podpisujemy umowę

Dokonałeś już wyboru oferty, kredytodawca darzy Cię zaufaniem, zatem nadeszła chwila podpisania umowy. Wiedz, że prawo chroni Twoje interesy również na tym etapie, ale Twoim podstawowym obowiązkiem jest dokładne zapoznanie się z treścią podpisywanej umowy! Jeśli tego zaniedbasz, w razie sporu nie będziesz mógł skutecznie podnieść zarzutu zapisania w umowie innych postanowień od tych, które wcześniej wynegocjowałeś, np. dotyczących niższej marży.

Umowa powinna być sformułowana jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Obowiązek jej prawidłowego przygotowania obciąża kredytodawcę, jako profesjonalistę, a jeśli jakiś zapis jest dla Ciebie nieczytelny - żądaj wyjaśnienia i doprecyzowania go w umowie.

Pamiętaj:

- ***Niejednoznaczne postanowienia umów tłumaczy się na korzyść konsumenta!***
- ***W razie sprzeczności treści umowy z regulaminem strony są związane umową!***
- ***Jeśli załącznikiem do umowy jest regulamin czy taryfa opłat, ich postanowienia wiążą Cię, jeżeli zostały Ci doręczone przed zawarciem umowy. Nie potwierdzaj odbioru tych dokumentów bez sprawdzenia, czy je otrzymałeś! Pamiętaj, aby zapoznać się z nimi przed podpisaniem umowy!***
- ***Łączna kwota wszystkich opłat, prowizji oraz innych kosztów związanych z zawarciem umowy o kredyt konsumencki, z wyłączeniem udokumentowanych lub wynikających z innych przepisów prawa kosztów, związanych z ustanowieniem, zmianą lub wygaśnięciem zabezpieczeń i ubezpieczeń, nie może przekroczyć 5% kwoty udzielonego kredytu konsumenckiego.***

Umowa kredytu musi być zawarta na piśmie (w przypadku umów zawieranych przez SKOK-i – pod rygorem nieważności) i zawierać między innymi:

- imię, nazwisko konsumenta i jego adres oraz imię, nazwisko (nazwę) i adres (siedzibę) kredytodawcy, a gdy kredytodawcą jest osoba prawna

- także określenie organu, który zarejestrował działalność kredytodawcy, i numer w rejestrze, pod którym kredytodawca został wpisany,

- wysokość kredytu,
- wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany,
- zasady i terminy spłaty,
- opłaty i prowizje oraz inne koszty związane z udzieleniem kredytu, w tym opłatę za rozpatrzenie wniosku kredytowego oraz przygotowanie i zawarcie umowy kredytowej, zwaną dalej „opłatą przygotowawczą”, oraz warunki ich zmiany,
- informację o całkowitym koszcie kredytu, czyli wszystkich kosztach wraz z odsetkami i innymi opłatami i prowizjami, które konsument jest zobowiązany zapłacić za kredyt,
- informację o sposobie zabezpieczenia, jeżeli umowa je przewiduje, oraz opłatach należnych kredytodawcy z tego tytułu,
- informację o łącznej kwocie wszystkich kosztów, opłat i prowizji, do których zapłaty zobowiązany jest konsument,
- informację o uprawnieniu i skutkach przedterminowej spłaty kredytu przez konsumenta,
- informację o terminie, sposobie i skutkach wykonania uprawnienia do odstąpienia od umowy przez konsumenta,
- informację o skutkach uchybienia postanowieniom dotyczącym zasad i terminu spłaty kredytu,
- informację o rocznej stopie oprocentowania zadłużenia przeterminowanego oraz warunkach jej zmiany, a także informację o innych kosztach ponoszonych przez konsumenta w związku z niewykonaniem przez niego zobowiązań wynikających z umowy, w tym o kosztach upomnień lub wezwań do zapłaty, kosztach sądowych i postępowania egzekucyjnego.

Jeżeli kredyt konsumencki przeznaczony jest na nabycie rzeczy lub usługi, umowa o kredyt konsumencki, powinna zawierać także:

- opis rzeczy lub usługi,
- cenę nabycia rzeczy lub usługi, jeżeli zapłata nastąpiłaby za gotówkę, oraz cenę nabycia przy wykorzystaniu kredytu,
- część ceny, którą konsument jest zobowiązany zapłacić w gotówce,

- warunki, od których spełnienia uzależnione jest przejście własności rzeczy sprzedanej na konsumenta, jeżeli umowa sprzedaży została zawarta z zastrzeżeniem własności,
- informację, że kredyt jest dostępny wyłącznie od wskazanego przez sprzedawcę kredytodawcy, jeżeli pomiędzy podmiotem, z którym konsument zawarł umowę o nabycie rzeczy lub usługi, a kredytodawcą istnieje umowa, na mocy której kredyt na nabycie rzeczy lub usługi jest dostępny wyłącznie od tego kredytodawcy.

Pan Wojtek dostrzegł brak w umowie informacji wymaganych przez ustawę.

Ponowna analiza umowy w domu doprowadziła go do wniosku, że kredytodawca nie umieścił w treści umowy informacji o prawie do przedterminowej spłaty zadłużenia. Pan Wojtek jednak wie, że brak w umowie danych wymaganych przez ustawę powoduje, że konsument korzysta z tzw. kredytu darmowego, co oznacza, że po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia zwraca sam kapitał, bez odsetek i opłat.

9. Dodatkowy czas do namysłu - czyli 10 dni na odstąpienie od umowy

Może się zdarzyć, że Twoja decyzja o zaciągnięciu kredytu nie była właściwa albo też - już po podpisaniu umowy - natrafiłeś na lepszą ofertę bądź znalazłeś inne źródło finansowania wydatków. A może po uważnej lekturze umowy znalazłeś w niej niekorzystne dla siebie zapisy? Wszystko jedno, jaki jest powód, masz zagwarantowane 10 dni, a w przypadku tzw. umów na odległość, czyli zawieranych np. przez Internet albo w Twoim domu - 14 dni, na zmianę decyzji!

Każdy kredytodawca ma obowiązek podać w umowie informację o terminie, sposobie i skutkach wykonania uprawnienia do odstąpienia od umowy przez konsumenta. Ma też obowiązek wręczyć mu - przy zawarciu umowy - wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy, z oznaczeniem swojego imienia, nazwiska (nazwy) i adresu zamieszkania (siedziby).

Jeżeli umowa o kredyt konsumencki nie zawierała informacji o uprawnieniu do odstąpienia od umowy, konsument może odstąpić od umowy w terminie 10 dni od dnia otrzymania informacji o prawie odstąpienia od umowy, nie później jednak niż w terminie 3 miesięcy od dnia zawarcia umowy.

Przed upływem terminu do odstąpienia od umowy konsument nie jest zobowiązany do spłaty kredytu ani zapłaty oprocentowania. W razie odstąpienia od

umowy kredytodawca obowiązany jest niezwłocznie zwrócić poniesione przez konsumenta na rzecz kredytodawcy koszty udzielanego kredytu, z wyjątkiem opłaty przygotowawczej oraz pobranych przez kredytodawcę opłat związanych z ustanowieniem zabezpieczenia, np. składki ubezpieczeniowej.

Termin do odstąpienia od umowy jest zachowany, jeżeli konsument przed jego upływem złoży pod wskazanym przez kredytodawcę adresem oświadczenie o odstąpieniu od umowy. Jeśli kredytodawca:

- przekazał środki konsumentowi przed upływem terminu do odstąpienia od umowy, odstąpienie staje się skuteczne, jeżeli cała kwota kredytu zostanie zwrócona kredytodawcy łącznie z oświadczeniem o odstąpieniu od umowy,
- przełał środki na rzecz podmiotu, od którego konsument nabył rzecz lub usługę, i między tym podmiotem a kredytodawcą istnieje umowa regulująca zasady udzielania kredytu konsumenckiego na nabycie rzeczy lub usługi, konsument może odstąpić od umowy o kredyt konsumencki poprzez samo złożenie oświadczenia o odstąpieniu. Warunki zwrotu środków kredytodawcy określa umowa zawarta między podmiotem, od którego konsument nabył rzecz lub usługę, a kredytodawcą.

Oświadczenie o odstąpieniu od umowy kredytu musi być złożone na piśmie w ustawowym terminie.

Jeśli nie skorzystałeś z prawa do odstąpienia od umowy, ale chcesz spłacić całe zadłużenie przed terminem wynikającym z umowy, możesz to zrobić bez obawy, że kredytodawca obciąży Cię dodatkowymi kosztami.

Pani Zuzanna zamierza spłacić kredyt już po miesiącu.

Otrzymała właśnie w pracy nagrodę jubileuszową i postanowiła uwolnić się od dwóch zobowiązań kredytowych: wysoko oprocentowanej pożyczki oraz nieoprocentowanego kredytu na zakup mebli kuchennych. Aby właściwie skorzystać ze swego uprawnienia, musi jednak pamiętać, że:

- *Termin dokonania przedterminowej spłaty powinien odpowiadać terminom wnoszenia rat określonym w umowie.*
- *Musi poinformować kredytodawcę o zamiarze wcześniejszej spłaty kredytu i pożyczki najpóźniej w terminie 3 dni przed ich dokonaniem.*
- *Za wcześniejszą spłatę zobowiązań kredytodawca nie może zastrzec prowizji.*
- *Przy kredycie oprocentowanym - nie zapłaci oprocentowania za okres po spłacie kredytu.*

- *Przy kredycie nieoprocentowanym - ma prawo do zmniejszenia zapłaconych kredytodawcy prowizji i opłat proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas korzystania z kredytu.*
- *Kredytodawca jest obowiązany rozliczyć się z nią w terminie 14 dni od dnia dokonania spłaty kredytów.*

10. Talia kart, czyli kilka słów o kartach kredytowych

Coraz powszechniejszą formą kredytowania konsumentów jest wydawanie im kart kredytowych. Nawet duże sieci handlowe wydają swoim stałym klientom karty, za pomocą których mogą oni płacić za zakupy dokonane w podległych sklepach. Kupowanie bez świadomości wydawania pieniędzy jest takie przyjemne! Musisz jednak pamiętać, że środki, z których korzystasz, należą do wydawcy karty. To on udziela Ci kredytu, zatem za korzystanie z tych środków zapłacisz spore odsetki i opłaty. Twoja decyzja o korzystaniu z tej formy kredytowania musi być więc dokładnie przemyślana, szczególnie wówczas, gdy korzystasz z wielu kart, a Twoje dochody nie są stałe.

Umowa o kartę płatniczą musi być zawarta na piśmie i określać między innymi:

- strony umowy,
- rodzaj karty i urządzeń, z których może korzystać posiadacz, dokonując operacji przy jej użyciu,
- rodzaje operacji, których można dokonywać przy użyciu karty,
- ograniczenia w dokonywaniu operacji, jeżeli umowa je przewiduje,
- terminy wykonywania przez posiadacza karty zobowiązań z tytułu operacji dokonanych przy jej użyciu oraz z tytułu należnych wydawcy opłat i prowizji lub spłaty należności,
- rodzaj i wysokość opłat i prowizji oraz warunki ich zmian,
- zasady obliczania odsetek,
- zasady, tryb i terminy składania oraz rozpatrywania reklamacji,
- okres, na jaki została zawarta umowa, i warunki jej przedłużania,
- sposób, termin i ważne powody wypowiedzenia warunków umowy przez wydawcę,

- sposób postępowania w przypadku utraty karty,
- prawo wydawcy karty do zmiany, bez zgody posiadacza, limitów i ograniczeń dotyczących kwot dokonywanych operacji, określonych w umowie, w przypadku nieterminowej spłaty należności przez posiadacza lub stwierdzenia zagrożenia ich terminowej spłaty.

Wydanie karty może nastąpić dopiero po podpisaniu umowy.

Pamiętaj! Możesz odstąpić od umowy o kartę płatniczą w terminie 14 dni od dnia otrzymania pierwszej karty, o ile nie dokonałeś żadnej operacji przy użyciu tej karty. W takim przypadku wydawca zwróci kwotę poniesionych opłat poza kosztami związanymi z wydaniem karty płatniczej.

Z uwagi na specyfikę kredytu w karcie, polegającą na tym, że Ty sam decydujesz, kiedy i z jakiej kwoty skorzystasz oraz kiedy spłacisz całe zadłużenie, inny niż przy „zwykłym” kredycie jest sposób spłaty zadłużenia. W tym przypadku:

- czekasz na comiesięczny wyciąg,
- między dniem otrzymania wyciągu a dniem spłaty raty określonym w umowie i powtórzonym na wyciągu płacisz co najmniej minimalną kwotę,
- wpłaty dokonane poza tym okresem zmniejszą Twoje zadłużenie, ale nie będą traktowane jak spłata raty, a więc kredytodawca może obciążyć Cię karnymi odsetkami w przypadku braku wpływu środków w ustalonym okresie.

Ponieważ posiadanie karty wiąże się z dodatkowymi obowiązkami dla konsumenta, poznaj je, aby uniknąć niebezpieczeństwa wykorzystania karty przez osobę nieuprawnioną.

Podstawowe obowiązki posiadacza karty to:

- przechowywanie karty płatniczej i ochrony kodu identyfikacyjnego z zachowaniem należytej staranności,
- nieprzechowywanie karty płatniczej razem z kodem identyfikacyjnym,
- niezwłoczne zgłoszenie wydawcy utraty lub zniszczenia karty płatniczej,
- nieudostępnianie karty płatniczej i kodu identyfikacyjnego innym osobom,

- okazywanie, na żądanie akceptanta - najczęściej sprzedawcy - dokumentu stwierdzającego tożsamość,
- zgłoszenie wydawcy niezgodności w zestawieniu operacji - w terminie określonym w umowie, który nie może być krótszy niż 14 dni od dnia otrzymania zestawienia,
- niezwłoczne zgłoszenie wydawcy nieotrzymania zestawienia operacji w terminie ustalonym w umowie.

PAMIĘTAJ!

Karta płatnicza może być używana wyłącznie przez osobę, której dane identyfikacyjne zostały umieszczone na karcie płatniczej.

Może się zdarzyć, że utracisz kartę na skutek kradzieży czy pozostawienia jej bez opieki i inna osoba dokona operacji, posługując się Twoim kodem PIN bądź fałszując podpis. Zasady odpowiedzialności stron umowy za transakcje wykonane przez osoby nieuprawnione utraconą kartą są następujące:

- Posiadacza karty obciążają wszystkie operacje dokonane przez osoby, którym udostępnił kartę płatniczą lub ujawnił kod identyfikacyjny.
- O ile umowa nie stanowi inaczej, do czasu zgłoszenia wydawcy utraty karty, posiadacza obciążają operacje dokonane z użyciem utraconej karty płatniczej do kwoty stanowiącej równowartość w złotych 150 EUR. Kwota przewyższająca 150 EUR obciąża wydawcę karty.
- Posiadacza obciążają jednak wszystkie operacje, do których doszło z jego winy, a w szczególności gdy nie dopełnił on wymienionych wcześniej obowiązków, np. nie powiadomił o utracie karty, czy niewłaściwie ją przechowywał.
- Posiadacza nie obciążają operacje dokonane z użyciem utraconej karty płatniczej, jeżeli ich dokonanie nastąpiło wskutek nienależytego wykonania zobowiązania przez wydawcę lub akceptanta, czyli przyjmującego zapłatę kartą.
- Po zgłoszeniu wydawcy utraty karty odpowiedzialność za transakcje przejmuje w zasadzie w całości wydawca.

Wymienionych wyżej zasad wydawca karty nie może ograniczyć ani wyłączyć poprzez zapisanie w umowie innych postanowień. Postanowienia umowne mniej korzystne dla posiadacza karty są nieważne.

Pan Zdzisław zapomina o dokumentach.

Grając, jak co tydzień, w tenisa z panem Lucjanem, zaaferowany pokonaniem go, biegnie szybko do szatni, a potem do domu, by opowiedzieć żonie o zwycięstwie! Ochłonawszy, poszukuje kurtki i z przerażeniem stwierdza, że została ona, wraz ze wszystkimi dokumentami, notesem, kartą kredytową i gotówką, na korcie. W dodatku w portfelu ma zapisany kod PIN do karty! Niestety, po przybyciu na miejsce stwierdza brak kurtki, a po kontakcie z bankiem - brak środków na rachunku kredytowym. Już wie, że poniesie wszystkie konsekwencje swej lekkomyślności, bowiem zaniedbał obowiązku pilnowania karty i nieprzechowywania jej wraz z poufnym kodem PIN.

11. Poradnik kredytobiorcy, który ma przejściowe kłopoty ze spłatą zadłużenia

Zdarza się, przeliczyłeś się z możliwościami spłaty albo coś poszło nie tak, jak to sobie zaplanowałeś - straciłeś pracę, zachorował ktoś bliski. Kolejne wezwania do zapłaty, telefony z firm windykacyjnych to oznaki tego, że nie obsługujesz na bieżąco zadłużenia. Potem wypowiedzenie umowy kredytu i sądowa egzekucja zadłużenia...

A przecież można tego uniknąć!

Niemal wszyscy kredytobiorcy popełniają ten sam błąd - tak długo, jak się da, ukrywają swój problem przed kredytodawcą. To złe rozwiązanie. Ci, którzy poinformują kredytodawcę o kłopotach odpowiednio wcześniej, szybciej znajdują wspólne rozwiązanie problemu - kredytodawcy rozkładają spłatę na korzystniejsze raty, wydłużają okres kredytowania, umarzają część odsetek karnych i opłat windykacyjnych. Na każdym etapie istnieje możliwość porozumienia się z kredytodawcą, któremu również zależy na rozwiązaniu Twoich problemów. Windykacja jest bardzo kosztowna, również dla Ciebie - odsetki karne i koszty egzekucji komorniczej znacznie zwiększą Twoje zadłużenie, a ponadto - im większa liczba dni opóźnienia spłaty i wyższa kwota zaległości, tym mniejsze możliwości i mniej chęci do ustępstw ze strony kredytodawcy, który musi dbać o swoje interesy.

Jeśli nie potrafisz poradzić sobie sam bądź kredytodawca nie akceptuje Twoich propozycji, skorzystaj z pomocy profesjonalistów – organizacji powołanych do udzielania pomocy konsumentom.

PAMIĘTAJ!

- *Nie ignoruj wezwań i pism otrzymanych od wierzycieli.*
- *Upewnij się, czy jesteś zobowiązany do spłaty długu i w jakiej wysokości. Składanie reklamacji jest Twoim prawem.*
- *Podejmij działanie od razu i nie czekaj, aż sytuacja wymknie się spod kontroli.*
- *Skontaktuj się z kredytodawcą i zaproponuj racjonalny sposób dalszej spłaty.*
- *Proponuj tylko spłatę raty, na którą Cię stać, i nie zgadzaj się na spłatę kwot w wysokości przekraczającej Twoje możliwości finansowe.*
- *Spytaj o możliwość prolongaty, czyli przedłużenia terminu płatności zadłużenia.*
- *Nie zaciągaj nowych kredytów na spłatę starych.*
- *Przestań korzystać z kart kredytowych.*
- *Zachowaj kopie wszystkich pism wysyłanych w sprawie spłaty zadłużenia.*
- *Sprawdź, czy możesz uzyskać korzystniejszy kredyt konsolidacyjny, którym spłacisz zaległości u różnych kredytodawców.*
- *Zwróć się o pomoc do wyspecjalizowanych organizacji, jeśli sam sobie nie poradzisz.*
- *Sprawdź, czy roszczenie kredytodawcy nie uległo przedawnieniu, czyli czy upłynęły 3 lata od umówionego terminu spłaty całego zadłużenia. Jeśli tak - zgłoś kredytodawcy zarzut przedawnienia, który spowoduje, że wierzyciel nie będzie mógł dochodzić zapłaty należności na drodze sądowej. Twoje zobowiązanie jednak nie wygaśnie, zatem kredytodawca nadal może wzywać Cię do dobrowolnej zapłaty.*
- *Nie trać nadziei!*

12. Pamiętaj, jesteś równoprawną stroną umowy!

Co zrobić, jeżeli kredytodawca nieprawidłowo wykonuje postanowienia umowne albo w ogóle ich nie wykonuje, np. nie zawiadamia o zmianie wysokości opłat czy oprocentowania, albo nie wypłaca części kredytu? Przede wszystkim pamiętaj o tym, że odsetki i opłaty są wynagrodzeniem za korzystanie ze środków, zatem masz prawo do korzystania z usługi na odpowiednim poziomie.

W razie jakichkolwiek wątpliwości powinieneś żądać od kredytodawcy wyjaśnienia warunków umowy i jej realizacji. Jeśli nie jesteś pewien słuszności swojego stanowiska bądź chcesz uzyskać informację prawną, wątpliwości pomogą Ci rozwiązać eksperci bezpłatnej Infolinii Konsumentckiej czynnej codziennie w godz. 9.00-17.00 pod numerem telefonu 0 800 800 008.

Reklamacja jest Twoim sposobem na zgłoszenie wątpliwości i żądanie działania zgodnego z umową, zaś kredytodawca nie może obciążyć Cię jej kosztami. Złóż pisemne zastrzeżenia, i jeśli postępowanie reklamacyjne nie przyniesie rezultatów, a w przypadku banków i SKOK-ów - gdy nie udzielą one odpowiedzi na reklamację w terminie 30 dni od dnia jej złożenia, możesz skorzystać z pośrednictwa wyspecjalizowanych instytucji zajmujących się ochroną praw konsumentów:

- **miejskich i powiatowych rzeczników konsumentów.** W kraju działa ich prawie 400, a ich głównym zadaniem jest zapewnienie konsumentom bezpłatnego doradztwa i informacji w zakresie prawa. Adresy rzeczników znajdziesz na:

www.uokik.gov.pl/pl/ochrona_konsumentow/rzeczniczy
www.skp.pl

- **Federacji Konsumentów**, która prowadzi około 50 oddziałów w całej Polsce i jest konsumentką organizacją pozarządową. Jej głównym celem jest zapewnienie konsumentom nieodpłatnej pomocy i doradztwa prawnego. Adresy oddziałów znajdziesz na:

www.federacja-konsumentow.org.pl

- **Stowarzyszenia Konsumentów Polskich** będącego konsumentką organizacją pozarządową, która udziela bezpłatnych porad za pośrednictwem Infolinii Konsumentckiej,

www.skp.pl

Bezpłatna Infolinia Konsumentcka – 0 800 800 008

bądź zajmujących się rozstrzygnianiem sporów:

- **między konsumentami a bankami - Arbiter Bankowy.**

Arbiter Bankowy działa przy Związku Banków Polskich i jego zadaniem jest rozstrzygnięcie sporów pomiędzy konsumentami - klientami banków a bankami w zakresie roszczeń pieniężnych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez bank czynności bankowych lub innych czynności na rzecz konsumenta. Przedmiotem postępowania przed Arbitrem Bankowym mogą być wyłącznie spory powstałe po dniu 1 lipca 2001 roku, gdy wartość przedmiotu sporu nie przekracza 8.000 zł.

Wszczęcie postępowania przed Arbitrem Bankowym następuje na pisemny (również odręczny) wniosek konsumenta, który powinien zawierać:

- dokładne oznaczenie konsumenta poprzez wskazanie jego imienia i nazwiska oraz adresu miejsca zamieszkania, ewentualnie adresu do korespondencji. Wskazane jest również podawanie numeru telefonu, faksu lub adresu poczty elektronicznej,
- oznaczenie banku poprzez wskazanie jego nazwy, oddziału i adresu jego siedziby,
- dokładne określenie żądania, jego zwięzłe uzasadnienie i ewentualne wskazanie środków dowodowych w postaci dokumentów, które winny być załączone do wniosku,
- podanie wartości przedmiotu sporu,
- do wniosku należy dołączyć dokument potwierdzający zakończenie postępowania reklamacyjnego w banku lub oświadczenie konsumenta, że w terminie 30 dni nie uzyskał z banku odpowiedzi na swoją skargę.

Wraz z wniesieniem wniosku konsument uiszcza opłatę w kwocie 50 zł, a w przypadku, gdy wartość przedmiotu sporu jest niższa niż 50 zł - opłatę w kwocie 20 zł, na rachunek Arbitra Bankowego: 55 1020 1156 0000 7702 0008 8120. Nawet jeśli konsument przegra spór, nie jest obciążany innymi kosztami. Jeśli zaś wygra, bank zwraca mu równowartość wniesionej opłaty.

Wniosek należy przesłać na adres: 00-380 Warszawa, ul. Kruczkowskiego 8.

Orzeczenia Arbitra Bankowego są dla banków ostateczne i banki zobowiązane są wykonać je w terminie 14 dni od dnia otrzymania wypisu orzeczenia.

Orzeczenia Arbitra Bankowego nie są ostateczne dla konsumentów i jeśli są oni niezadowoleni z rozstrzygnięcia, mogą wystąpić z tym samym żądaniem na drogę postępowania sądowego.

Więcej informacji o Arbitrze znajdziesz na stronie ***www.zbp.pl***

- **między konsumentami a spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi - Spółdzielczy Arbitraż Konsumentcki,**
www.skok.pl

CZĘŚĆ III. JAK MĄDRZE INWESTOWAĆ?

1. Zamiast wstępu - pomyślmy o przyszłości

Któż z nas nie marzy, aby być milionerem? Jeździć po świecie, zmieniać samochody i spać spokojnie, nie martwiąc się o przyszłość? Każdy z nas wierzy, że trafi „6” w totolotku i zrealizuje swoje marzenia. Stop! Czas zejść na ziemię i realnie poszukać różnych źródeł przychodu, począwszy od zarobków uzyskiwanych z tytułu umowy o pracę i zlecenia, aż po odsetki od zainwestowanych pieniędzy. Wszyscy wiemy, jak szybko pieniądze znikają z rachunku, a nieodpowiedzialne korzystanie z kart kredytowych prowadzi do zapaści finansowej. Czas płynie i coraz bardziej zdajemy sobie sprawę z tego, że pora odłożyć co nieco na „czarną godzinę”, aby móc spać spokojnie.

W tej części poradnika znajdziesz odpowiedź na pytanie, jak mądrze zaplanować swoją finansową przyszłość i dowiesz się, gdzie najlepiej - czyli bezpiecznie i z zyskiem - zainwestować oszczędności.

Choć słowo to może brzmieć groźnie, „inwestowanie” to nic trudnego, a czynności, których dokonujesz, lokując swoje pieniądze w różny sposób, są naprawdę proste. Możesz ich dokonywać sam, np. zakładając lokatę. Możesz też skorzystać z pomocy fachowców, np. angażując środki w fundusze inwestycyjne, a nawet z pomocy... pracodawcy, gdy chcesz oszczędzać w ramach pracowniczego programu emerytalnego.

Opisując każdy rodzaj inwestycji, wskażemy Ci nie tylko jego główne zalety, ale i ryzyka z nim związane.

Chcąc mądrze zaplanować swoją finansową przyszłość, przede wszystkim powinieneś odpowiedzieć sobie na następujące pytania:

- Jakie masz cele w życiu i co jest dla Ciebie najważniejsze?
- Jak długo chcesz pracować, zanim przejdziesz na emeryturę?
- Jak planujesz przyszłość swoich dzieci?
- Czy myślisz o zakupie mieszkania albo budowie domu?
- Czy masz dobrą pracę i co się stanie, gdybyś ją stracił?
- Jakie masz hobby i ile ono kosztuje?

Jeżeli już znasz odpowiedzi, określ, które cele są najważniejsze, a następnie podziel je na:

- krótkoterminowe (do osiągnięcia w ciągu roku),
- średnioterminowe (do osiągnięcia w czasie do kilkunastu lat, np. budowa domu, zabezpieczenie środków na studia dzieci),
- długoterminowe (powyżej kilkunastu lat, np. zgromadzenie kapitału na uzupełnienie emerytury).

Terminy realizacji celów zależą oczywiście od poziomu Twoich dochodów, ale także od tego, w jaki sposób tym dochodem gospodarujesz. Zestawienie dochodów i wydatków to oczywiście nic innego jak domowy budżet, a jego systematyczne planowanie pozwoli Ci na kontrolowanie stanu Twoich finansów i może uda się ograniczyć zbędne wydatki i zaoszczędzić jakąś kwotę.

Teraz czas na podjęcie decyzji związanych z przeznaczeniem dochodów i oszczędności. Można je podzielić na dwie kategorie:

- decyzje konsumpcyjne, czyli takie, w wyniku których zmniejszasz wartość swojego majątku np. dotyczące zakupu dóbr materialnych czy zaciągnięcia kredytu,
- decyzje inwestycyjne, czyli takie, w wyniku których pomnażasz swój majątek, np. decyzje o inwestowaniu w akcje czy o budowie mieszkania na wynajem.

Jeśli zdecydujesz, że nadszedł już czas na decyzje inwestycyjne, musisz postanowić, jakie kwoty i w co zainwestujesz. Określając ten pierwszy element, pamiętaj, aby realnie ocenić własne możliwości finansowe, skłonność do oszczędzania i uwzględnić wydatki związane z podjętymi decyzjami konsumpcyjnymi.

2. Gdzie najlepiej zainwestować swoje aktywa?

Wybierając formę inwestowania, musisz odpowiedzieć sobie na dwa pytania:

- ile środków przeznaczysz na inwestycje,
- jak długo środki mają być inwestowane - kilka tygodni, kilka miesięcy, czy też długie lata?

Inwestowanie może być krótko- i długoterminowe.

Jeśli będziesz chciał skorzystać z inwestowanych pieniędzy już po kilku miesiącach, wówczas możesz je zainwestować krótkoterminowo, najlepiej wpłacając na rachunek bankowy czy lokatę odnawialną. Inwestycje krótkoterminowe muszą być płynne, czyli musisz mieć możliwość szybkiej zamiany ich na gotówkę.

Jeśli zaś wiesz, że swoich oszczędności nie będziesz ruszać przez długi czas, wtedy wybierz inwestycję długoterminową. Długoterminowo inwestujesz np. w mieszkanie na wynajem lub odkładając pieniądze na przyszłą emeryturę - wszak nie będziesz ich potrzebować co najmniej przez kilkanaście lat.

Kolejnym krokiem będzie ustalenie, jakie ryzyko jesteś w stanie zaakceptować. Jeśli niewielkie - wybierz lokaty i obligacje. Jeśli lubisz skoki adrenaliny związane ze śledzeniem kursów, możesz spokojnie zainwestować np. w fundusze akcji.

Pamiętaj też, że każdy rodzaj inwestycji pociąga za sobą różne rodzaje ryzyka. Na przykład kupując obligacje Skarbu Państwa możesz być pewien, że po określonym czasie odzyskasz swój wkład wraz z niewielkim zyskiem. W przypadku kupna akcji pewność inwestycji zależeć będzie już od wyników spółek, w które zainwestujesz, oraz od sytuacji na rynku. Najostrożniejszym trzeba być w przypadku skomplikowanych instrumentów pochodnych, takich jak kontrakty terminowe, warranty lub opcje. W tej publikacji nie opisujemy szerzej tej ostatniej grupy instrumentów, gdyż nie są one właściwym instrumentem dla początkujących inwestorów i wymagają naprawdę dobrej znajomości zasad inwestowania.

3. Propozycja dla niecierpliwych - czyli rachunki bankowe

Jedną z najczęstszych form gromadzenia pieniędzy jest ich wpłacanie na rachunki bankowe, prowadzone zarówno w złotych polskich, jak i w walucie obcej. Najpopularniejszym rachunkiem jest rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy (ROR), na który pracodawca przekazuje Twoje wynagrodzenie i z którego korzystasz na co dzień.

Umowa rachunku jest zawierana na piśmie i określa w szczególności:

- strony umowy,
- rodzaj otwieranego rachunku,
- walutę rachunku,
- czas trwania umowy,
- o ile strony zastrzegają oprocentowanie środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku - wysokość tego oprocentowania i przesłanki dopuszczalności jego zmiany przez bank, a także terminy wypłaty, postawienia do dyspozycji lub kapitalizacji należnych odsetek,
- wysokość prowizji i opłat za czynności związane z wykonywaniem umowy oraz przesłanki i tryb ich zmiany przez bank,
- formy i zakres rozliczeń pieniężnych dokonywanych na polecenie posiadacza rachunku oraz terminy ich realizacji.

Rachunek może być prowadzony dla kilku osób jako rachunek wspólny i wówczas każdy ze współposiadaczy może dysponować samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku oraz może w każdym czasie wypowiedzieć umowę ze skutkiem dla pozostałych współposiadaczy.

Pani Wanda chciała otworzyć w banku ROR.

Przed zawarciem umowy otrzymała regulamin rachunku i taryfę opłat, które dokładnie przeczytała - wszak powierzała bankowi własne środki i chciała wiedzieć, na jakie wynagrodzenie (odsetki) z tego tytułu może liczyć. Zwróciła uwagę na niespójność między treścią umowy i regulaminu w zakresie czasu trwania umowy, gdyż umowa przewidywała korzystniejszy dla niej okres umowny. Spytała doradcę klienta o tę różnicę i dopiero otrzymawszy informację, że postanowienia umowy mają pierwszeństwo przed postanowieniami regulaminu, spokojnie powierzyła bankowi zgromadzone środki.

Zaletą rachunków jest:

- dostępność,
- prosta obsługa,
- możliwość skorzystania ze zgromadzonych pieniędzy w każdym czasie,

- poczucie bezpieczeństwa - to bank dba o powierzone mu środki i gwarantuje ich zwrot wraz z należnymi odsetkami,
- możliwość wykorzystania ich jako zabezpieczenie wiarygodności banku, np. z tytułu udzielonego kredytu,
- możliwość wydania dodatkowych dyspozycji do rachunku, np. dyspozycji na wypadek śmierci, pełnomocnictwa.

Wadą rachunków jest niskie oprocentowanie depozytów oraz opodatkowanie odsetek.

4. Jak oszczędzać na lokatach, aby dużo zyskać?

Jeśli Twoim celem jest oszczędzanie - wybierz lokatę, gdyż jest ona wyżej oprocentowana od rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego. Przez czas trwania umowy - od miesiąca do kilku lat, środki są zablokowane, a ich wypłata przed umówionym czasem często wiąże się z utratą już naliczonych odsetek.

Przed otwarciem lokaty zapoznaj się z ofertą różnych banków i porównaj:

- czas trwania umowy,
- możliwość jej przedłużenia na kolejny okres,
- wysokość oprocentowania,
- sposób oprocentowania - zmienne (jego wysokość może zmienić się w czasie trwania lokaty w wyniku powstania okoliczności przewidzianych w umowie) czy stałe (wysokość oprocentowania obowiązuje niezmiennie przez cały okres trwania lokaty),
- możliwość kapitalizowania odsetek, czyli dodawania ich do środków zgromadzonych na koncie,
- skutki przedterminowego zerwania umowy,
- oprocentowanie środków po upływie okresu umownego, gdy nie ulega on przedłużeniu.

Możliwe jest też oszczędzanie na książeczkach mieszkaniowych, które zapewniają:

- wyższe oprocentowanie,
- elastyczność w dopasowaniu terminu oszczędzania do potrzeb klienta,

- zwolnienie naliczanych odsetek od podatku dochodowego od osób fizycznych,
- możliwość zaliczenia środków zgromadzonych na książeczce wraz z odsetkami jako części wkładu własnego przy ubieganiu się o kredyt mieszkaniowy.

Umowa lokaty zawiera te same elementy co umowa rachunku ROR, ale często towarzyszy jej regulamin szczegółowo określający prawa i obowiązki stron. Jego dokładne przeczytanie zagwarantuje Ci uniknięcie przykrej niespodzianki, gdy przyjdiesz po latach odebrać zainwestowane pieniądze.

Zaletą rachunków oszczędnościowych jest:

- dostępność,
- prosta obsługa,
- poczucie bezpieczeństwa,
- gwarantowane oprocentowanie, wyższe niż przy rachunkach ROR.

Wadą rachunków oszczędnościowych jest opodatkowanie odsetek.

5. Oferta dla ostrożnych – kilka słów o obligacjach

Obligacje to bezpieczeństwo i pewność, czyli idealna oferta dla osób początkujących oraz nie lubiących ryzyka. Są one najbezpieczniejszym instrumentem na rynku kapitałowym, gdyż ich wydawca (emitent), najczęściej Skarb Państwa, gwarantuje całym swoim majątkiem zwrot zainwestowanych pieniędzy wraz z należnymi odsetkami.

Obligacja to instrument finansowy, który może być wydawany przez państwo lub inne podmioty, np. spółki lub samorzady terytorialne. Ten, kto wydaje obligacje - emitent - zaciąga pożyczkę u kupującego (inwestora) na określony czas i zobowiązuje się do wykupienia obligacji, czyli zwrotu pożyczonych środków wraz z odsetkami, po jego upływie.

Czasem emitent może zachęcać do kupna w ten sposób, że sprzedaje obligacje z tzw. dyskontem, czyli „w promocji”, np. obligacje o wartości nominalnej 100 zł sprzedaje po cenie emisyjnej 98 zł. Na pierwszy rzut oka może się wydawać, że promocja nie jest kusząca, ale przy zakupie np. 1.000 papierów inwestor już na wstępie sporo zyskuje.

Obligacje mogą być imienne, gdy emitentowi zależy, aby prawo do posługiwania się nimi miała określona grupa osób, bądź na okaziciela - wówczas obligacją może dysponować każdy.

Papiery te mogą być sprzedawane w dwojaki sposób:

- na rynku pierwotnym - czyli wówczas, gdy emitent oferuje obligacje ich pierwszym nabywcom. Krąg uprawnionych do zakupu określony jest w prospekcie emisyjnym. Cena, po jakiej obligacje sprzedawane są na rynku pierwotnym, to cena emisyjna obligacji.
- na rynku wtórnym - czyli wówczas, gdy posiadacz obligacji chce je sprzedać wcześniej, przed terminem wykupu. Może tego dokonać na:
 - rynku regulowanym - czyli za pośrednictwem Giełdy Papierów Wartościowych,
 - rynku nieregulowanym - w drodze umowy cywilnoprawnej.

Obligacje oszczędnościowe Skarbu Państwa są oferowane wyłącznie osobom fizycznymi i mogą być przedmiotem obrotu na rynku wtórnym nieregulowanym. Nie są natomiast notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych. Są one emitowane co miesiąc i sprzedawane zawsze po cenie równej wartości nominalnej, tj. 100 zł.

Obligacje rynkowe są dostępne dla osób fizycznych i innych jednostek. Ich najważniejszą cechą jest możliwość obrotu nimi na Giełdzie Papierów Wartościowych, ale mogą też być przedmiotem obrotu na rynku wtórnym nieregulowanym.

To, ile można zarobić na obligacjach, zależy od ich rodzaju:

- przy obligacjach o stałym oprocentowaniu kupujący od razu wie, jakie odsetki otrzyma w momencie wykupu,
- przy obligacjach o zmiennym oprocentowaniu kupujący nie wie tego, gdyż oprocentowanie obligacji oblicza się oddzielnie dla każdego okresu odsetkowego,
- przy obligacjach zerokuponowych ich posiadacz już w momencie wykupu otrzymuje kwotę równą wartości nominalnej, a cały zarobek to różnica pomiędzy ceną emisyjną, po której kupił obligacje (np. 98 zł), a jej wartością nominalną (np. 100 zł).

Zalety obligacji to:

- bezpieczeństwo,
- pewność,
- brak ryzyka.

Wadą obligacji jest brak dużego zysku.

6. Zostaję akcjonariuszem!

Inwestowanie w akcje to już wyższa szkoła jazdy, rośnie bowiem ryzyko, ale wraz z nim możliwość zysku.

Rozwijające się przedsiębiorstwa mają wiele sposobów na uzyskanie dodatkowego finansowania, a publiczna emisja akcji jest często najtańszym jego źródłem.

Akcje to papiery wartościowe będące dowodem udziału ich właścicieli w kapitale spółki akcyjnej, świadczące o przysługujących im uprawnieniach o charakterze majątkowym i niemajątkowym. W Polsce minimalny kapitał spółki akcyjnej wynosi 100.000 zł.

Spółka akcyjna jest zatem własnością akcjonariuszy, a każdy, kto posiada choćby jedną akcję spółki, jest właścicielem części jej majątku. Jeśli kupisz akcje i zostaniesz współwłaścicielem spółki, przysługują Ci wynikające z tego prawa, które nie mają czasowego ograniczenia, bowiem akcje wydawane są na czas nieokreślony. Twoje akcje są niepodzielne i zbywalne, czyli możesz nimi obracać. Od akcji nie nalicza się odsetek.

Poznaj rodzaje akcji, by dokonać dobrego wyboru.

Akcje mogą być:

- imienne, co oznacza, że zawierają imię i nazwisko właściciela zapisane w księdze spółki,
- na okaziciela, czyli osoby będącej aktualnie w ich posiadaniu. Tylko te akcje mogą być przedmiotem obrotu giełdowego,

oraz:

- zwykłe,
- uprzywilejowane, czyli akcje o szczególnych uprawnieniach dla ich posiadacza w zakresie praw majątkowych - wypłaty dywidendy, uprzywilejowania co do podziału majątku w razie postępowania likwidacyjnego

spółki, bądź niemających - liczby głosów na walnym zgromadzeniu. Zakres uprzywilejowania jest określony w statucie spółki.

Z akcją nierozzerwalnie związane jest pojęcie jej wartości. W obrocie akcjami występuje wartość:

- nominalna - stanowi ją kwota, na którą opiewa dokument akcji. Kwota ta powstaje w wyniku podzielenia kapitału akcyjnego spółki przez liczbę emitowanych akcji,
- cena emisyjna - to cena, za którą spółka sprzedaje akcje na rynku pierwotnym papierów wartościowych,
- cena rynkowa (bieżąca) - to cena, którą można uzyskać w razie sprzedaży akcji w danym momencie na rynku wtórnym papierów wartościowych.

Posiadacze akcji, czyli akcjonariusze, są współwłaścicielami części majątku spółek, których akcje są dopuszczone do publicznego obrotu, co oznacza, że można nimi handlować na rynku kapitałowym, powszechnie dostępnym dla indywidualnych inwestorów. Kupując akcje, uzyskujesz pewien wpływ na to, jak spółka jest zarządzana, oraz prawo do udziału w zysku wypracowanym przez spółkę, czyli w dywidendzie. Zysk wykazany jest wówczas w sprawozdaniu finansowym zbadanym przez biegłego rewidenta i zostaje przeznaczony przez walne zgromadzenie do wypłaty akcjonariuszom.

Jako akcjonariusz posiadający nawet jedną akcję posiadasz następujące prawa:

- Prawo do udziału w walnym zgromadzeniu, które jest najwyższą władzą w spółce. Zbiera się ono co najmniej raz w roku, aby podejmować najważniejsze decyzje dotyczące spółki, między innymi o kierunkach jej rozwoju i obsadzie rady nadzorczej, która wybiera zarząd spółki.
- Prawo głosu polegające na tym, że masz wpływ na to, jak będzie zarządzana spółka. Każdy akcjonariusz ma jeden głos, ale mogą być także akcje uprzywilejowane co do liczby głosów. Inwestorzy indywidualni najczęściej posiadają niewiele akcji, a co za tym idzie - niewiele głosów na walnym zgromadzeniu. Wydawać by się mogło, że ich siła jest mniejsza niż dużych inwestorów strategicznych, posiadających po kilkadziesiąt procent akcji spółki, jednak czasem wielu drobnych inwestorów działa w sposób spójny i mogą oni doprowadzić do podjęcia przez walne zgromadzenie pożądaných przez nich decyzji.

- Prawo do dywidendy, czyli do udziału w zyskach spółki. Jeżeli spółka w danym roku zanotowała zysk, wówczas walne zgromadzenie podejmuje decyzję, czy przeznaczyć go na dalszy rozwój firmy, czy też podzielić i wypłacić w formie dywidendy.
- Prawo poboru nowych akcji, które oznacza, że podczas emisji nowych akcji akcjonariusze mają pierwszeństwo w kupnie akcji spółki przed osobami z zewnątrz. Jeżeli akcjonariusz, który posiada prawa poboru nowych akcji, nie chce z nich skorzystać, wówczas może te prawa sprzedać na giełdzie.

Jakie jest ryzyko inwestowania w akcje?

Na akcjach można zarobić o wiele więcej niż na obligacjach, ale o wiele wyższe jest też związane z nimi ryzyko. Jeżeli spółka dobrze się rozwija, zdobywa nowe rynki, zwiększa sprzedaż, jest sprawnie zarządzana przez menedżerów, wówczas przynosi zysk, który może być w całości lub częściowo wypłacany akcjonariuszom w formie dywidendy. Jednak w wolnorynkowej gospodarce możliwe są także inne scenariusze - trudności ze sprzedażą produktów, brak zysków. W skrajnych przypadkach - upadłości spółki - może dojść do całkowitej utraty wartości akcji.

Głównym źródłem zysku dla posiadaczy akcji spółki jest to, że akcje drożeją, a inwestorzy, widząc dobre wyniki spółki, chcą zostać jej akcjonariuszami. Wówczas wielu inwestorów chce kupić akcje spółki, a niewielu chce sprzedawać, więc ich kurs, czyli cena na rynku rośnie. Bywa, że inwestorzy niedrogo kupują akcje nowo powstałej spółki wchodzącej dopiero na rynek, a sprzedają je wielokrotnie drożej. Czasami nie trzeba czekać kilku lat, aż kurs akcji spółki znacznie wzrośnie. Często krótkotrwały wzrost kursu akcji może być spowodowany dobrą informacją o spółce, np. wiadomością o podpisaniu dobrego kontraktu lub o wygraniu procesu w sądzie.

Jeśli z kolei spółka nie przynosi zysku, wówczas nie można liczyć na dywidendę ani na zainteresowanie inwestorów jej akcjami, co powoduje spadek kursu. Może się nawet zdarzyć, że kupisz akcje takiej spółki po kilkadziesiąt złotych, a sprzedasz po kilka groszy...

Dlatego aby uchronić się przed stratą, trzeba uważnie śledzić wszystkie informacje na temat spółki pojawiające się codziennie w mediach. Prawo zobowiązuje spółki do szczegółowego informowania o wszystkich ważnych wydarzeniach, np. zmianach we władzach, oraz do składania szczegółowych raportów finansowych. Inwestorzy poświęcają dużo czasu, analizując, ile warte są posiadane przez nich akcje, i starając się przewidzieć, jak ich kurs będzie się zachowywał w przyszłości.

Na rynku wyróżnić można dwie grupy inwestorów:

- inwestorów biernych - czyli takich, którzy decydują się na lokowanie swoich środków finansowych w bezpieczne przedsięwzięcia i traktują akcje jak lokatę długoterminową, licząc na dywidendy i rzadko dokonując zmian formy inwestowania na inną,
- inwestorów czynnych - czyli takich, którzy bardzo aktywnie uczestniczą w zakupach i sprzedaży papierów wartościowych w celu wykorzystania zmieniających się warunków i osiągnięcia jak największego zysku w stosunku do zainwestowanego kapitału. Inwestorzy ci interesują się sytuacją finansową firm, których akcje są przedmiotem obrotu na giełdzie, i kupują papiery wartościowe, gdy są przekonani, że ich ceny ulegną podwyżce w najbliższym czasie.

Jeśli jesteś początkującym inwestorem, ceniącym sobie spokój, bądź niedysponującym dużą ilością wolnego czasu, proponujemy Ci przyjęcie pierwszej z omówionych strategii inwestowania. Gdy już okrzepniesz i będziesz chciał zaryzykować, warto stać się inwestorem czynnym.

7. Jak zacząć inwestować?

Przede wszystkim nie obawiaj się, że Twoje prawa nie są chronione.³

Przystępując do inwestowania, pamiętaj, że na rynku kapitałowym obowiązują trzy podstawowe zasady:

- **równy i powszechny dostęp do informacji**, co oznacza, że każdy inwestor na rynku ma takie same możliwości dotarcia do informacji o spółkach, których akcje lub obligacje są na giełdzie. Spółki te zobowiązane są niezwłocznie dostarczać na rynek informacje określone w przepisach prawa,
- **centralizacja obrotu**, co oznacza, że obrót papierami wartościowymi odbywa się wyłącznie na Giełdzie Papierów Wartościowych,
- **dematerializacja papierów wartościowych**, co oznacza, że wszystkie papiery wartościowe nie istnieją w formie fizycznej, ale w postaci zapisów na rachunkach inwestorów, prowadzonych przez domy maklerskie. Zdematerializowany obrót oznacza, że kupno i sprzedaż np.

³ Zasady, tryb i warunki podejmowania i prowadzenia działalności w zakresie obrotu papierami wartościowymi i innymi instrumentami finansowymi, prawa i obowiązki podmiotów uczestniczących w tym obrocie oraz wykonywanie nadzoru w tym zakresie reguluje ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi.

akcji nigdy nie polega na wręczeniu papierowych dokumentów akcji, lecz następuje wyłącznie w drodze odpowiednich zapisów w systemie informatycznym na rachunkach papierów wartościowych. Wymiana handlowa akcji sprowadza się więc do zmiany zapisów na rachunkach papierów wartościowych poszczególnych inwestorów.

Jeżeli już zdecydujesz, że chcesz skorzystać z inwestycji oferowanych przez rynek kapitałowy i akceptujesz ryzyko, musisz otworzyć rachunek papierów wartościowych, wpłacić pieniądze i zdecydować, w jakie instrumenty zainwestować.

Rachunek papierów wartościowych można otworzyć tylko w domu maklerskim lub w banku prowadzącym takie rachunki, gdyż tylko te instytucje mają zezwolenie Komisji Papierów Wartościowych i Giełd.

Pan Piotr wybiera dom maklerski.

Musi więc sprawdzić:

- *czy posiada on licencję Komisji Nadzoru Finansowego,*
- *jaki ma wzór umowy o prowadzenie rachunku i regulamin,*
- *jaka jest wysokość prowizji i opłat i jakie są terminy ich uiszczania. Przy sprzedaży papierów wartościowych są one zwykle liczone w postaci procentu od wartości transakcji, np. chcąc kupić 10 akcji po 100 zł i wiedząc, że prowizja wynosi 2%, trzeba mieć na rachunku 1.020 zł,*
- *czy przy dokonywaniu dużych zleceń prowizja zmniejsza się,*
- *jaki jest okres wypowiedzenia umowy oraz w jakich przypadkach umowy mogą zostać rozwiązane bez wypowiedzenia,*
- *czy dom zapewnia dostęp do informacji przez Internet i czy tą drogą można składać zlecenia,*
- *czy dom zapewnia odpowiednie środki bezpieczeństwa, np. kodowanie połączenia przez Internet lub specjalny tryb weryfikacji przy składaniu zleceń przez telefon, i czy taka forma kontaktu będzie dodatkowo płatna,*
- *jak składać reklamacje i jak są one rozpatrywane?*
- *czy dom dysponuje siecią Punktów Obsługi Klienta (POK) w całym kraju,*

- *jakość obsługi czyli subiektywne odczucie, czy jest dobrze traktowany - czy obsługujący go makler chętnie udziela wyjaśnień i tłumaczy, jak funkcjonują różne rodzaje zleceń i do czego one służą.*

Jeśli już wybrałeś dom maklerski, pora na założenie rachunku, czyli podpisanie dwóch umów:

1. umowy o otwarcie rachunku papierów wartościowych, na którym będą przechowywane posiadane przez Ciebie akcje, obligacje i inne instrumenty finansowe, oraz rachunku pieniężnego, na którym będą przechowywane Twoje pieniądze,
2. umowy o świadczenie przez dom usług brokerskich, czyli m.in. przyjmowania Twoich zleceń kupna i sprzedaży.

Pamiętaj, przed podpisaniem umów dokładnie przeczytaj je w całości, wraz z regulaminami oraz innymi załącznikami. Wypytaj o szczegóły i wyjaśnij zawilości niezrozumiałych zapisów. Pamiętaj, że powierzasz własne pieniądze, a każde zaniedbanie może znacząco wpłynąć na wysokość spodziewanych zysków! Tylko dokładna znajomość umowy i jej załączników uchroni Cię przed przykrymi niespodziankami.

Po otwarciu obydwu rachunków wpłacasz środki - przelewem albo w kasie banku lub domu maklerskiego. Podobnie odbywają się wypłaty. Pamiętaj jednak, że trzymanie środków na rachunku pieniężnym przez dłuższy czas nie jest korzystne z uwagi na niskie oprocentowanie lub jego całkowity brak.

Teraz czas na decyzję, w co inwestować! Wiadomo, pierwsza decyzja będzie najtrudniejsza, ale potem przywykniesz, tym bardziej że inwestując na rynku kapitałowym, decyzje będziesz podejmować praktycznie codziennie. Możesz inwestować samodzielnie w akcje, obligacje lub instrumenty pochodne albo powierzyć środki finansowe funduszom inwestycyjnym lub firmom zarządzającym portfelem papierów wartościowych. Ułatwia to inwestowanie osobom nieposiadającym dostatecznej wiedzy lub tym, którym brakuje czasu na zajmowanie się inwestycjami.

Jeśli wyboru oferty dokonałeś oglądając reklamy funduszy, musisz pamiętać, że niektóre z nich mogły wprowadzić Cię w błąd poprzez zagwarantowanie określonego zysku z funduszu. Wiedz, że Twój wynik finansowy (zysk albo strata) nie jest możliwy do przewidzenia w dniu lokowania środków, a zapewnienie o osiągnięciu zysku stanowi nieuczciwą praktykę rynkową.

Pani Zuzanna podejmuje pierwszą decyzję inwestorską!

Rachunek już otwarty i czas na pierwszą decyzję, w co zainwestować. Wybór nie jest łatwy, ale musi pamiętać o tym, co poradził jej makler, czyli o zasadzie dywersyfikacji ryzyka. Oznacza ona, że nie należy inwestować wszystkich oszczędności w jeden instrument finansowy, według zasady „nie wkłada się wszystkich jaj do jednego koszyka”. Jeżeli inwestycja w jeden instrument przyniesie stratę, może być ona zrekompensowana zyskiem z inwestycji w inny instrument. I już wszystko jasne - pani Zuzanna zainwestuje część środków w akcje, a część w bezpieczne obligacje rynkowe.

Jak rozłożyć środki?

Rozłożenie swoich oszczędności pomiędzy różne rodzaje produktów inwestycyjnych nazywa się alokacją aktywów. Decydujesz wówczas, jaki procent oszczędności przeznaczasz na inwestycje w akcje, jaki na obligacje, a jaki pozostawiasz w gotówce.

Zasady lokowania są następujące:

- im większych zysków się spodziewasz w długim terminie, tym większe jest prawdopodobieństwo występowania krótkoterminowych strat,
- największe zyski w długim terminie przynoszą akcje,
- obligacje są bardziej bezpieczne, ale w długim terminie dają mniejsze zyski niż akcje,
- najbezpieczniejsze są inwestycje na rynku pieniężnym, np. lokaty, ale długoterminowo są najmniej opłacalne.

Jak składać zlecenia?

Składanie zleceń odbywa się w ten sposób, że nie musisz przychodzić na giełdę. Wystarczy, że „pójdziesz” do domu maklerskiego przez Internet, a zlecenie zostanie przyjęte przez maklera.

Makler to osoba, która zna się na rynku kapitałowym, zdała odpowiedni egzamin i posiada licencję wydaną przez Komisję Nadzoru Finansowego. Obecnie w Polsce jest ponad 1.800 maklerów. W domu maklerskim tylko maklerzy mogą udzielać klientom bezpłatnych rekomendacji, czyli doradzać, w co warto inwestować.

Maklerzy dokonują transakcji za pośrednictwem specjalnego systemu informacyjnego, dzięki któremu wyniki transakcji są po chwili widoczne dla inwesto-

rów. Możesz więc na bieżąco obserwować kształtujący się kurs akcji i szybko reagować – sprzedawać lub kupować papiery, którymi się interesujesz.

8. Nie taki diabeł straszny, czyli fundusze inwestycyjne

Inwestowanie w obligacje i akcje wymaga wiedzy i czasu, trzeba bowiem na bieżąco śledzić sytuację na rynku, wertować informacje publikowane przez spółki, przewidywać kursy. Dlatego początkujący inwestorzy bądź osoby niedysponujące ani czasem, ani dużymi środkami mogą powierzyć swoje pieniądze specjalistom, czyli funduszom inwestycyjnym. Minimalna pierwsza wpłata wynosi zazwyczaj 100 zł, a kolejne wpłaty mogą być nawet niższe.

Fundusz inwestycyjny tworzą pieniądze powierzone przez indywidualnych inwestorów, które są zarządzane w ich imieniu przez licencjonowanych przez państwo specjalistów i lokowane w różne instrumenty dostępne na rynku finansowym, w tym papiery wartościowe, waluty czy nieruchomości. Dzięki temu inwestorzy mogą spodziewać się zysków wyższych od najkorzystniejszych odsetek od lokat bankowych. W zamian za dokonane wpłaty inwestorzy otrzymują - w zależności od rodzaju funduszu inwestycyjnego - jednostki uczestnictwa bądź certyfikaty inwestycyjne. Co pewien czas każdy fundusz wycenia posiadane aktywa, czyli wszystkie powierzone mu środki, dzięki czemu jego uczestnicy wiedzą, czy wpłacone przez nich pieniądze przyniosły im zysk.

Fundusz może zostać utworzony wyłącznie za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego, co inwestorowi daje poczucie bezpieczeństwa.

Główne zalety inwestowania w fundusze inwestycyjne, to:

- **profesjonalne zarządzanie**
1. Fundusze inwestycyjne są zarządzane przez towarzystwa funduszy inwestycyjnych, które zatrudniają doradców inwestycyjnych, czyli specjalistów, oraz zespoły analityków, których zadaniem jest śledzenie sytuacji na rynku i podejmowanie decyzji, w co zainwestować powierzone środki, aby przyniosły one zysk. Ich podstawowym zajęciem jest analiza inwestycji, dlatego nie tylko analizują oni sprawozdania finansowe spółek publicznych, ale też spotykają się z ich kadrą kierowniczą, analizują strategię spółek i ich konkurentów na rynku, rozmawiają z klientami tych spółek, ich dostawcami, a także konkurentami - wszystko po to, by mieć jak największy zasób informacji w momencie podejmowania decyzji inwestycyjnych.
 2. Towarzystwo musi działać w formie spółki akcyjnej. Jego właścicielami są najczęściej renomowane firmy finansowe: banki, towarzystwa ubezpiecze-

niowe, zagraniczne firmy wyspecjalizowane w inwestowaniu. Wyłącznym zadaniem towarzystwa jest tworzenie funduszy inwestycyjnych, zarządzanie nimi i reprezentowanie ich wobec osób trzecich.

3. Towarzystwo funduszy inwestycyjnych może zatrudnić specjalną firmę do prowadzenia ewidencji rachunków uczestników, tzw. agenta transferowego, który wykonuje wszystkie czynności administracyjne w zakresie:
 - przyjmowania zleceń i potwierdzeń wpłat uczestników,
 - prowadzenia rejestrów uczestników,
 - udzielania uczestnikom wszelkich informacji dotyczących ich inwestycji,
4. Fundusze mogą angażować inne podmioty, tzw. dystrybutorów jednostek uczestnictwa, do zbywania i odkupywania jednostek uczestnictwa. Zawsze jednak są to pewne i bezpieczne instytucje: towarzystwa funduszy inwestycyjnych, domy maklerskie albo podmioty, które uzyskały zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego.

- **efektywne inwestowanie bez tajemnic**

1. Oszczędność! Inwestowanie za pośrednictwem funduszu inwestycyjnego wiąże się z niższymi kosztami i pozwala na dokonywanie oszczędności, bowiem jako inwestor instytucjonalny fundusz ma możliwość negocjowania warunków zakupu i płaci o wiele mniejsze prowizje za transakcje. Również koszt zatrudnienia specjalistów przez fundusz rozkłada się na wielu inwestorów, więc płacisz mniej niż w przypadku samodzielnego zatrudniania fachowca.
2. Mniejsze ryzyko! Dywersyfikacja, czyli rozłożenie ryzyka na wiele papierów wartościowych, dokonywane jest przez specjalistów. Nawet gdy na jednym tracisz, na innym zarabiasz, bo ryzyko inwestycji jest rozproszone.
3. Większy może więcej! Ze względu na wielkość zgromadzonego kapitału fundusz ma możliwość udziału w operacjach dostępnych jedynie dla inwestorów instytucjonalnych.
4. To Ty decydujesz o poziomie ryzyka! Sam dobierasz fundusze inwestycyjne i określasz, jaki poziom ryzyka akceptujesz.
5. Brak tajemnic! Każdy uczestnik może łatwo obliczyć aktualną wartość swoich środków ulokowanych w funduszu, mnożąc bieżącą wartość jednostki przez liczbę posiadanych jednostek. Codzienne wyceny jednostek można znaleźć w prasie, na stronach internetowych funduszy, niektórych domów maklerskich lub też w specjalistycznych serwisach.

- **równe traktowanie wszystkich inwestorów**

Wszyscy uczestnicy każdego funduszu są jego uczestnikami na równych prawach, co oznacza, że masz zapewniony ten sam poziom usług i cen, co bogaci i potężni inwestorzy.

- **wygodny dostęp do zgromadzonych pieniędzy**

1. Masz zapewniony stały dostęp do środków. Nie deklarujesz czasu trwania inwestycji i przez cały czas możesz dokonywać swobodnych zmian w sposobie inwestowania, w zależności od potrzeb.
2. Nabywanie jednostek funduszy inwestycyjnych jest dziecinnie proste i możesz to robić w domu i w pracy, a nawet w podróży. Gdy raz otworzysz rejestr w funduszu, kolejnych inwestycji dokonujesz już tylko przelewami bankowymi. Gdy chcesz „przerzucić” pieniądze z jednego funduszu do drugiego, zarządzanego przez to samo towarzystwo, wystarczy telefon lub instrukcja złożona przez Internet.
3. Również sprzedaż jednostek uczestnictwa jest prosta – możesz żądać ich odkupienia w każdej chwili i na Twoje konto w banku wpływają środki wraz z wypracowanym w okresie inwestycji zyskiem.

- **korzyści podatkowe**

To ważna rzecz przy zarabianiu! Podatek dochodowy od osób fizycznych, w wysokości 19%, jest naliczany i pobierany tylko w momencie wycofania środków z funduszu bądź zamiany jednostek uczestnictwa.

- **bezpieczeństwo przechowywania środków**

1. Zgromadzone środki są bezpieczne, gdyż są przechowywane u tzw. depozytariusza, czyli w wybranym banku z siedzibą na obszarze Polski lub w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych S.A. Obok przechowywania aktywów depozytariusz ma także obowiązek:
 - prowadzenia rejestru aktywów,
 - dbania o zapewnienie zgodności operacji wykonywanych przez fundusz z prawem i regulaminem funduszu.

W przypadku kłopotów banku-depozytariusza przechowywane środki funduszy są w całości chronione.

2. Brak ryzyka bankructwa. Fundusz inwestycyjny jest instytucją prawnie i finansowo niezależną od towarzystwa funduszy inwestycyjnych, które nim zarządza. Nawet gdyby towarzystwo przestało istnieć, fundusz inwestycyjny

nadal funkcjonuje, a opiekę nad nim przejmuje bank-depozytariusz lub inne towarzystwo.

- **nadzór nad operacjami**

1. Działalność funduszy inwestycyjnych podlega bardzo szczegółowemu nadzorowi ze strony Komisji Nadzoru Finansowego.
2. Rozpoczęcie działalności wymaga uzyskania zezwolenia Komisji.
3. Fundusze są zobowiązane publikować prospekt informacyjny zawierający wszystkie niezbędne informacje o funduszu.
4. Fundusze są zobowiązane publikować półroczne i roczne sprawozdania finansowe.

Pani Grażyna jest już zdecydowana - przystępuje do funduszu!

Najpierw musi wybrać odpowiedni typ funduszu, a więc odpowiedzieć sobie na następujące pytania:

1. *Jakie są cele inwestycji, czyli na co oszczędza i kiedy będzie potrzebować zainwestowanych środków. Jeśli dość szybko będzie potrzebowała pieniędzy, wybierze np. fundusze rynku pieniężnego.*
2. *Jaki będzie jej portfel inwestycyjny, czyli jak podzieli środki pomiędzy różne rodzaje funduszy inwestycyjnych, przy uwzględnieniu poziomu ryzyka i oczekiwanego zysku.*
3. *Czy będzie na tyle cierpliwa, by czekać, aż ryzyko inwestycyjne zmaleje z upływem czasu. Jeśli ma czas i lubi ryzyko, sprawa jest oczywista - wybierze fundusze agresywne, np. akcyjne.*
4. *Jakie poniesie koszty inwestowania. Porówna więc tabele opłat oraz wynagrodzenie poszczególnych funduszy, które jest tym wyższe, im więcej aktywnych działań fundusz podejmuje (fundusze akcyjne są z reguły droższe, a może się zdarzyć, że za osiągnięcie ponadprzeciętnych zysków zostanie naliczone dodatkowe wynagrodzenie).*

A potem już spokojnie może nabyć tzw. jednostki uczestnictwa. W tym celu:

- *idzie do punktu prowadzącego dystrybucję jednostek uczestnictwa,*
- *składa zlecenie zakupu,*

- *wpłaca pieniądze, a jednostki zostaną zakupione po cenie ustalonej zgodnie z wyceną kapitału posiadanego przez fundusz, powiększonej o prowizje lub inne opłaty manipulacyjne,*
- *po kilku dniach, jako nowy uczestnik funduszu, otrzymuje potwierdzenie nabycia jednostek uczestnictwa.*

W zależności od: kwoty środków, czasu inwestowania, dopuszczalnego ryzyka, masz do dyspozycji szereg funduszy o zróżnicowanym profilu, których jednostki możesz nabyć:

Fundusze rynku pieniężnego - polecane, jeśli posiadasz kwotę, którą pragniesz zainwestować w krótkim okresie, zachowując możliwość wycofania części lub całości ulokowanej kwoty w razie nagłej potrzeby. Jest to optymalne rozwiązanie dla osób ceniących sobie pewność inwestycji oraz oczekujących zysku zbliżonego do uzyskiwanego z lokat bankowych. Celem tych funduszy jest przede wszystkim ochrona wartości zainwestowanego kapitału.

Fundusze obligacji - idealne, jeśli chcesz zainwestować co najmniej przez jeden rok, a bezpieczeństwo ma dla Ciebie duże znaczenie. Większa część aktywów zgromadzonych w funduszach obligacyjnych inwestowana jest w obligacje Skarbu Państwa oraz emitowane przez renomowane spółki papiery dłużne o terminie wykupu przekraczającym jeden rok.

Fundusze stabilnego wzrostu - doskonałe dla tych, którzy lubią ryzyko na poziomie wyższym niż w przypadku funduszy obligacyjnych, ale bez szaleństw, a na inwestycję przeznaczają co najmniej trzy lata. Celem tego typu funduszy jest zapewnienie inwestorom stałego wzrostu ich aktywów. Obok przeważających w portfelu papierów wartościowych, takich jak obligacje i bony skarbowe, znajdują się również akcje spółek. Zysk jest dużo większy niż na lokatach bankowych.

Fundusze zrównoważone - proponowane tym, którzy akceptują podwyższony poziom ryzyka, przez okres co najmniej pięć lat. Fundusze te inwestują zarówno w akcje, jak i w obligacje. Udział poszczególnych papierów wartościowych zmienia się w zależności od sytuacji na rynku. Akcyjna część portfela pracuje na zyski, szczególnie w czasie giełdowej hossy (wzrostu kursów), obligacyjna część portfela zapewnia, że w czasie bessy (spadku kursów) wartość zainwestowanych pieniędzy jest częściowo chroniona przed spadkami.

Fundusze akcyjne - zachwyca tych, którzy z myślą o ponadprzeciętnych zyskach chcą zainwestować swój kapitał na okres powyżej siedmiu lat. Należy pamiętać, że inwestowanie w akcje wiąże się z wysokim ryzykiem inwestycyjnym, jednak przy założeniu długiego czasu inwestycji, okresy hossy górują

nad okresami bessy. Fundusze akcyjne przeważającą część aktywów, nawet do 100%, inwestują w akcje spółek giełdowych.

Wiele funduszy inwestycyjnych proponuje również:

Programy systematycznego oszczędzania - dla tych, którzy długotrwale, systematycznie oszczędzają. Ich zaletą są niższe opłaty.

Indywidualne konta emerytalne i pracownicze programy emerytalne - będące formami zabezpieczenia emerytalnego.

Wspólne rejestry małżeńskie - czyli otwieranie kilku rachunków wspólnie dla małżonków.

Certyfikaty inwestycyjne - emitowane przez niektóre fundusze inwestycyjne. Są one z reguły wydawane na czas nieokreślony, więc nie podlegają wykupieniu przez fundusz - odwrotnie niż jednostki uczestnictwa. Jeżeli certyfikaty inwestycyjne są dopuszczone do publicznego obrotu, wówczas kupujemy i sprzedajemy je tak jak akcje, czyli możemy je kupić na rynku pierwotnym lub na rynku wtórnym oraz możemy je sprzedać na rynku wtórnym. Takie certyfikaty są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych.

Pan Paweł chce się pozbyć jednostek uczestnictwa i osiągnięty zysk przeznaczyć na generalny remont mieszkania. Już wie, że w tym celu musi:

- ***pójść do punktu dystrybucji,***
- ***złożyć zlecenie sprzedaży jednostek,***
- ***po kilku dniach fundusz odkupi od niego jednostki - według ceny wynikającej z wyceny w dniu sprzedaży,***
- ***na jego rachunek wpłynie kwota uzyskana ze sprzedaży, pomniejszona o opłatę manipulacyjną.***

9. Ochrona praw inwestorów - konsumentów

Instytucją dbającą o porządek na polskim rynku kapitałowym jest Komisja Nadzoru Finansowego. Celem nadzoru jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania tego rynku, jego stabilności, bezpieczeństwa oraz przejrzystości, zaufania do rynku finansowego, a także zapewnienie ochrony interesów uczestników tego rynku. Przyjrzyjmy się teraz, jak obowiązki nadzorcze Komisji przekładają się na Twoje prawa. Ustawodawca zadbał o to, byś nie był bezradny w sytuacji, gdy dom maklerski, towarzystwo funduszy inwestycyjnych, agent transferowy czy dystrybutor nie spełniają Twoich oczekiwań jako strony umowy.

Pamiętaj, płacisz wynagrodzenie za dokonywane przy inwestowaniu czynności, zatem masz prawo domagać się należytej obsługi!

Jeśli stwierdzisz, że:

- usługa nie została prawidłowo wykonana,
- coś nie zgadza się na Twoim rachunku,
- nie zostało wykonane złożone zlecenie,
- została naliczona zbyt wysoka opłata,
- środki zostały wypłacone przez fundusz środków pieniężnych nieterminowo,

podejmij następujące działania:

- skontaktuj się z pracownikiem domu maklerskiego. Najlepiej z tym, który zwykle Cię obsługuje. On powinien wyjaśnić Twoje wątpliwości, a jeśli tego nie robi, to:
- złóż pisemną reklamację. Dom maklerski ma określony w regulaminie termin na jej rozpatrzenie. Jeśli nadal nie jesteś zadowolony ze sposobu rozpatrzenia reklamacji:
- złóż pisemną skargę do Komisji Nadzoru Finansowego,
- jeśli uważasz, że z powodu działania domu maklerskiego poniosłeś stratę materialną, skieruj sprawę do sądu cywilnego, aby uzyskać odszkodowanie.

Pamiętaj, aby przechowywać kopie dokumentów, takich jak umowy czy wyciągi z rachunków. Ułatwi Ci to składanie reklamacji, a dokumenty będą dowodami w postępowaniu sądowym.

Komisja Nadzoru Finansowego nie jest uprawniona do rozstrzygnięcia sporów cywilnych, które mogą powstać między Tobą a domem maklerskim, towarzystwem funduszy inwestycyjnych, agentem transferowym i dystrybutorem. Twoja skarga do Komisji może jednak spowodować wszczęcie postępowania administracyjnego, w wyniku którego może zostać nałożona kara administracyjna, a w przypadku rażących nieprawidłowości Komisja może cofnąć zezwolenie na prowadzenie działalności.

Skargi na nadzorowane podmioty kierowane do urzędu Komisji Nadzoru Finansowego powinny być składane do Departamentu Ochrony Klientów:

1. w formie pisemnej:

- drogą listowną na adres:
Pl. Powstańców Warszawy 1,
00-950 Warszawa,
- osobiście w kancelarii urzędu,
- faksem na nr (0-22) 54 87 266.

2. drogą elektroniczną na adres: ***dok@knf.gov.pl***

W 2008 roku rozpocznie działalność stały Sąd Polubowny przy Komisji Nadzoru Finansowego. Sąd będzie rozstrzygał spory pomiędzy uczestnikami rynku finansowego, przede wszystkim pomiędzy zakładami ubezpieczeń, towarzystwami funduszy inwestycyjnych, otwartymi funduszami emerytalnymi, domami maklerskimi a szeroko rozumianymi odbiorcami usług świadczonych przez te podmioty, w tym konsumentami. Postępowanie przed tym sądem ma być tańsze, szybsze i bardzo profesjonalne, gdyż arbitrami będą osoby posiadające wiedzę i bogate doświadczenie zawodowe z danej dziedziny.

Podstawowym warunkiem do przeprowadzenia sprawy przed Sądem jest uzyskanie przez powoda zgody pozwanego. Jeżeli powodem jest konsument, może on zwrócić się do Sądu Polubownego o uzyskanie zgody pozwanego na poddanie się rozstrzygnięciu tego Sądu. Sąd podejmie stosowne działania zmierzające do uzyskania zgody pozwanego - jednakże nie gwarantuje jej uzyskania.

Sąd rozstrzyga spory o prawa majątkowe, których wartość przedmiotu sporu wynosi co najmniej 500 zł, oraz o prawa niemajątkowe. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku, gdy wartość przedmiotu sporu jest niższa niż 500 zł, jeżeli konsument uzasadni szczególny charakter sporu, wskazując na konieczność rozpatrzenia sprawy przez Sąd Polubowny.

Wyrok Sądu Polubownego oraz ugoda przed nim zawarta mają, po zatwierdzeniu przez właściwy miejscowo i rzeczowo sąd powszechny wskazany przez przepisy kodeksu postępowania cywilnego, moc prawną na równi z wyrokiem sądu powszechnego.

Wiedz też, że oszczędności, które w formie pieniędzy lub papierów wartościowych znajdują się na Twoim rachunku w domu maklerskim, są objęte systemem rekompensat. Gdyby Twój dom maklerski zbankrutował, otrzymasz z systemu rekompensat zwrot środków, ale tylko do pewnej wysokości:

- rekompensatę w wysokości 100% środków do wysokości 3.000 EUR,
- rekompensatę w wysokości 90% kwoty powyżej, ale do wysokości maksymalnej, która rośnie i w 2008 roku wyniesie 22.000 EUR.

CZĘŚĆ IV. NAJWAŻNIEJSZE POLSKIE AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16.93 ze zmianami).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zmianami).

Ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz. U. Nr 22, poz. 271 ze zmianami).

Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 100, poz. 1081 ze zmianami).

Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (Dz. U. Nr 169, poz. 1385 ze zmianami).

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037 ze zmianami).

Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz. U. Nr 146, poz. 1546 ze zmianami).

Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r., Nr 120, poz. 1300).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. Nr 183, poz. 1538).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym (Dz. U. Nr 183, poz. 1537).

Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (Dz. U. Nr 157, poz. 1119).